

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 16 (462), serie nouă. Miercuri, 26 aprilie, 2000. Preț: 4.000 lei

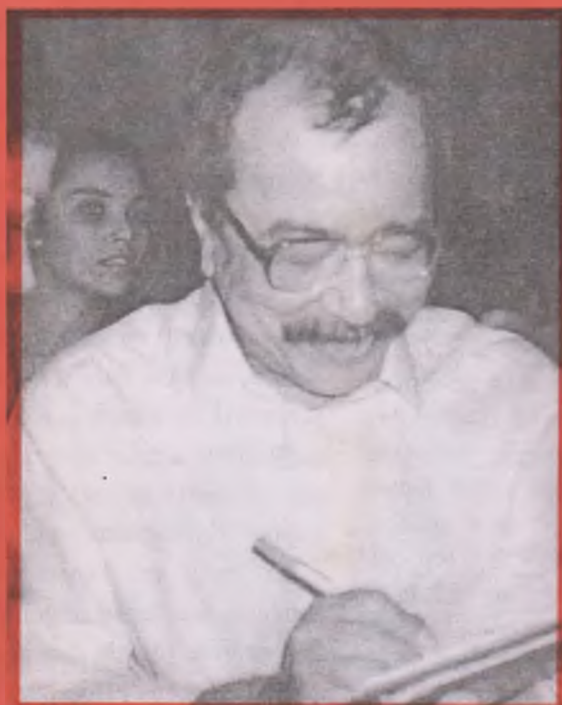
„Dictatura, lasă să se înțeleagă

MARIO VARGAS LLOSA,

nu înseamnă numai minciuna și teroarea ce se exercită asupra unor oameni ce nu mai au cum să-și păstreze demnitatea, decât cu riscul suprem, ci înseamnă, în același timp, obișnuința, resemnarea și consimțământul de a trăi în minciună. Și chiar dacă dictatorii mor, această *moștenire* continuă și după moartea lor.“

(Mariana Sipoș)

În acest număr mai semnează: Bujor Nedelcovici, Horia Gârbea, Caius-Traian Dragomir, Alexandru George, Șerban Lănescu, Ioan Buduca, Pavel Chihăia, Simion Bărbulescu, Passionaria Stoicescu, Laura Mesina, Octavian Soviany, Maria Laiu și alții.

JOÃO UBALDO RIBEIRA

Cum închisoarea din Itaparica stătea să cadă, îl duseră la Bahía și îl băgară la comun, unde, în prima noapte, fu luat pe sus de cinci deținuți și violat pe rând de fiecare, obicei care se repetă timp de trei nopți în șir, până când un comisar trimise după el, căci avea de gând să investigheze participarea lui la o tâlhărie petrecută în insulă cu puțin înainte de intrarea lui la zdup.

JUBILAȚIA PLATITUDINII

După deranjamentul din decembrie, când marii comentatori au obosit sau au preferat alte domenii de a se manifesta, au apărut, asemenea ciupercilor după ploaie, colonii de condeieri, care au opinii de tot felul, **voci și sentințe**, încât te și întrebi unde încape atâta deșteptăciune și de ce trăiam noi într-o devălmășită ignoranță. *Unul dintre **specialiștii** în litere, descoperire târzie, dar impetuoasă în actele sale, pare a fi și Adrian Rizea, directorul gazetei „Timpul”. În publicația sa tropăie ca o cabalină în arie, dându-și verdicte pentru amici și mega-amici, împărțind note și calificative, amăgind pe unii și atacând pe alții. Fiindcă-i știm opțiunile - doar se observă cu ochiul liber! - eram interesați să-i aflăm și discernământul. Care, și acesta, în momente de criză, îți sare imediat în ochi - adică absentează! *Are sau nu har (nu-i în interesul său să știe!) scrie continuu, ghidat (sau ghidonat) de îndemnul heliadesc. Că, deh, prietenul adevărat la nevoie se cunoaște! În cazul studiat de noi, fericitul beneficiar e Neagu Udrioiu. O persoană cu cântec dar și cu un trecut dens, de te rătăcești prin meandrele sale. *, „Odobesian, Neagu Udrioiu nu e, decât în măsura în care **simte** cu seninătate aproape clasică frumusețea trăirilor, zbuiciumul, agitația vană, jocul nu o dată mai puțin luminos al patimilor, mari și mici, la care meseria l-a făcut spectator și părtaș”. Numai atât? Parcă gurile rele (dar și bune) au și alte păreri. *Dar să lăsăm târgul și să rămânem la text. Căci aici, în spațiul frazelor, Rizea își dezvăluie arta sa de critic imbatabil. Iată cum se exprimă: „Cartea se citește dintr-o răsuflare de la un capăt la altul. Dar o reluare a lecturii și o încercare de a lega gândurile pe care un asemenea exercițiu (profesional) le naște de prima carte este tentantă nu numai pentru meseriaș!” Decât astfel de judecăți, mai bine lipsă!

Editori:

■ **Uniunea Scriitorilor din România**

■ **Fundația Luceafărul**

Cu sprijinul Fundației Soros pentru
o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii
Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Simona Galatchi (corector)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

http://bic.romlit.ro/email_luceafarul@bic.romlit.ro

SURÂSUL TOYOTEI

de HORIA GÂRBEA

“Pe vremea mea”, în liceu, literatura română se “studia” în clasele a IX-a și a X-a de la Dosoftei la Paul Everac. Pentru cei care luau “treapta”, în clasa a XI-a se relua totul de la Meșterul Manole la șaizecești. De aceea am “studiat” de două ori, la poezia contemporană, un poem care se numea **Surâsul Hiroshimei**. Prima dată în clasa a X-a. Într-a XII-a, având o profesoară competentă, am primit spre studiu și alte poezii de același autor între care **Hanibal**, cu precizarea că e mai bună.

Cu privire la **Hanibal** am intrat în divergență, rezolvată elegant însă, cu profesoara și cu manualul (semnat parcă de însuși domnul Nicolae Manolescu). Mie mi se părea că poezia, pe care unii poate și-o amintesc, exprimă regretul că Hanibal nu a cucerit Roma și nu, cum sugera manualul, satisfacția că romanii civilizați n-au fost învinși de un barbar orgolios. Ultimul vers era ambiguu: “Și n-au învins...”. Îi dădea cu sic lui Hanibal sau îl plângea? Farmecul poeziei este totuși ambiguitatea.

Argumentul meu, de care nu mă dezic nici acum, este că autorul, dacă-l durea atât soarta Romei, n-ar fi scris despre Hiroshima. Americanii nu erau niște Hanibali. Chestia stătea exact invers, japonezii începuseră și, în lipsa elefanților, dăduseră cu kamikadze în americani. Care, enervându-se, îi răseseră precum romanii Cartagina.

Ceea ce ma lăsat perplex de-a binelea la frageda vârstă liceală era că autorul **Surâsului Hiroshimei**, care era, fără îndoială, un “umanist de stânga”, era foarte milos cu japonezii. Dar ei nu puteau fi, văzuți prin prisma lui, decât niște “imperialiști”, războinici, însetați de sânge și care nu capitulaseră nici după bomba de la Hiroshima.

Hazul era că poemul, scris din rațiuni tactice în plin război rece, îi căina pe japonezi. În acest timp, americanii, mai puțin talentați dar mai eficienți, tocmai pompau capital în Japonia, o ajutau să se dezvolte. Ce-i drept, ei nu scriau poeme. Dar noi, școlarii care studiam “Corul copiilor din Hiroshima”, nu văzusem cum arată un dolar decât la televizor. Și credeam că este o monedă de argint conform westernului **Un dolar găurit**. Ce neinspirăți au fost romanii că, după ce au distrus Cartagina, n-au investit în reconstruirea ei!...

Din această perspectivă nu știu dacă, în general, compasiunea trebuie arătată celor în care americanii aruncă bombe sau celor pe care americanii îi ignoră. Oricum, când merg cu Dacia și văd câte o mașină Toyota, mi se pare că ea îmi surâde larg și condescendent cu surâsul Hiroshimei.

acolade

JOCURI DE SCENĂ (III)

de MARIUS TUPAN

În acest climat de confuzii întreținute, când partizanatele dacă nu-s în stânga se află în dreapta, și invers, cei cutezanți și lipsiți de scrupule găsesc mereu o pistă a salvării, fără să li se poată pune, definitiv, pecetea pe frunte. Libertatea de exprimare și de opțiune îi avantajează, fie și vremelnic, pe impostori. Practica asta de a-i învinui pe alții, când ei au fost prinși cu mâța-n sac, vine de la Eugen Barbu și de mai departe. Când a fost învinuit de plagiat, autorul **Groapei** nu și-a pus cenușă în cap și nici n-a tăcut mâlc, dimpotrivă, a început să-i învinuiască pe alții de îndeletniciri neortodoxe. Așa se obișnuiește și acum în mediul actoricesc. În loc să dea explicații pentru faptele comise (și, eventual, să-și prezinte scuze pentru macularea unei profesii) mulți **artiști** (și, trebuie să recunoaștem, sunt buni meseriași în astfel de cazuri!), trec ei la contraofensivă, sperând că-și vor intimida adversarii. Mai mult, se plâng pe toate canalele

că le-a fost șifonată imaginea și chiar daune morale. Nu iau în seamă argumentele imbatabile împotriva lor nu simt (!) valul de antipatii declarate: ei știu una și bună - să se salveze încă o dată, după ce au ilustrat și alte acte reprobabile. Nimic nu le-a fost (și nu le este) învățătură de minte. Nimic nu le stă în cale când doresc să-și satisfacă poftele inimii și a îmburghezirii. Și nici la cei abilitați să-i distribuie în roluri sociale (că de cele actoricești nu se mai poate vorbi când ei au ales, între timp, un alt repertoriu!) nu găsim o altă concepție decât aceea a celor care o scaldă mereu: adevărul, zic ei, se află pe mijloc! Și, în această condiție, bălta atâția lipsiți de coloana vertebrală. Sau, cine știe, legați de infractori, fire secrete. Măcar acestea trebu dezvăluite în clipe de maximă încordare.

DE SADE - SAU CUM SE BLOCHEAZĂ ISTORIA

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Provea vieții, aventurilor și scrierilor Marchizului De Sade (în realitate doar conte, aparținând însă unei familii cu adevărat distinse,obile și vechi - apropiată de familia de Condé, re- prin legăturile sale) are nenumărate aspecte rovocatoare, însă conține cel puțin unul care invită ât la visare, cât și la reflecții asupra straniilor înucișării ale destinului. Între predecesorii ciudatului archiz se numără, în secolul al XIV și Laura de oves, aceea care, știm bine, a fost subiectul operei betice fără egal a marelui Petrarca. Relațiile famiei de Sade cu iubirea au luat caractere total opuse, l puțin prin doi dintre reprezentanții săi - relația cu oria este, în cele două cazuri, de asemenea, total ferită.

Cel puțin prin intermediul celui care a fost în-ăgostit de ea și a scris, inspirat de acest sentiment, ele dintre cele mai frumoase versuri ale Renaș-ii, Laura contribuie la o anumită schimbare a entalității în lumea modernă. În epoca trubadurilor, și în perioada homerică, femeia este glorificată cu a ea este (în general, cel puțin) mai curând o rșă a păcatului, o cauză a morții, ca și a decăderii nciplului masculin. Femeia clasică aparține fie ti-lui Dalila, fie variantei Judith - actele sale pot fi ne sau rele, dar ea este, oricum, primejdioasă. badurii trăiesc într-o lume desacralizată, sau a ei sacralitate ei se pricep să o neglijeze. Iubirea milor poeți ai Europei post-romane este una per- t fizică; religia, credința, etica nu sunt înfrân- t pur și simplu uitate. Chiar și atunci când ulți- e sunt invocate, este evident că gestul nu are pro- zime și nici măcar seriozitate. Dante salvează iu- ea omenească și locul femeii în viață, în univers, pirit, făcând din aceasta exact contrariul a ceea l altă vreme fusese socotită a fi: nu o cale înspre at și deci înspre moarte, ci înspre Dumnezeu și a. Petrarca aduce sentimentul (și, astfel, femeia) formulă de existență validă în sine și chiar la mult: o transcendere a imediatului, o valoare în , fără de care viața încetează a fi o valoare.

Așa cum bine știm, iubirea este contradictorie - caracterul ei contradictoriu, ca natură și mod de a fi este însă neglijat mai totdeauna, chiar și de către cea mai aleasă filosofie: prin intensitatea implicării fiin-ței, prin accentul pozitiv al trăirii, ea intersectează toate compartimentele în nivelul cărora existăm. Este senzație, sentiment și idee; ca sentiment ne pune în contact cu celălalt, ne extrovertește, ne desegotizează - ca senzație ne face să ne reîntoarcem la noi înșine, în timp ce ideile noastre vor tinde să ne motiveze fie afectivitatea, fie senzorialitatea. Dante nu acceptă în sfera iubirii decât sentimentul; Petrarca îndreptățește iubirea ca sentiment. Marchizul de Sade reduce întreaga viață erotică, de fapt întreaga noastră viață, la senzație. De altfel, încă din 1782, în al său **Dialog între un preot și un muri-bund** el se declară, cu toată franchețea, ateu. Nu trebuie uitată însă că perioada clasică, precum și Iluminismul, abundă de figuri celebre de libertini, între care numele unui Jean de la Fontaine este probabil cel mai celebru. De Sade reprezintă genul în chip extrem - extremist-, abuziv și extravagant. Dobân- dește el cu **Cele 120 de zile ale Sodomei**, cu **Justine**, **Crimele Pasiunii** sau **Juliett** un autentic rol în revoluționarea spiritului - fie atunci când aceste texte apăreau, acompaniind literar orgiile și abu- zurile comportamentale ale acestui nobil pentru care nu există nici Dumnezeu, nici spiritul, nici sufletul, ci exclusiv senzația, fie când Guillaume, Apollinaire reușește să îi asigure un loc ulterior necontestat în marea literatură?

S-a spus, în această problemă, o frază zgudui- toare, de către unul dintre autorii francezi cei mai reprezentativi din acest secol: „lumea modernă este în mai mare măsură ieșită din budoarele Marchizului de Sade decât din toate cărțile filosofilor“. Am putea răspunde că ar fi rău dacă lucrurile ar sta așa - în fapt însă ar trebui să verificăm cu atenție validitatea unei astfel de afirmații. Sunt mai multe elemente în joc în cazul acestei relații, condiționată de modul de a fi a lui De Sade, așa cum rezultă din viața și din

cărțile sale, pe de o parte și caracterul lumii mo- derne, pe de altă parte. Primul dintre aceste elemente este senzorialismul, în al doilea rând este libertatea, iar pe un al treilea plan se situează cruzimea. Senzo- rialismul modern este evident - el se manifestă ca prevalent în domeniul vieții personale, în cel al pro- ducerii și, implicit, consumului, al filosofiei, al științei și chiar al artelor. Provocarea lui De Sade este acceptată și nu rareori ea se transformă - ca și în viața marchizului - în pur sadism. Libertatea este valoarea supremă - uneori recunoscută, alteori con- testată, mai explicit sau mai vag - în funcție de care se organizează (sau se dezorganizează), cu orice risc, existența omului de azi. Cruzimea nu este ra- reori asumată, nu rareori practică - produce ade- seori reacții de respingere dar este combătută, în ge- neral, cu mijloace relativ firave și mai totdeauna fără adevărată implicare. Și totuși ceva fundamental separă condiția lui De Sade față de aceea a civili- zăției actuale. Marchizul de Sade își savurează atitu- dinea, își concepe demersul (și deriva) doar într-o lume care îi rezistă, care îl condamnă, care se sperie de el. El este senzual, libertin și crud în primul rând, în chip evident, pentru că vrea să fie recunoscut ca aflat în luptă împotriva tuturor.

Omul modern are o singură justificare în con- textul adoptării unui profil sadian, atunci când nu ajunge să fie sadic - aceea de a fi descoperit tole- ranța, în sensul de a conferi semenilor săi chiar și dreptul de a nu se simți șocați de exagerările sale (și nici de platitudinea sa). Multe dintre schimbările lumii actuale au fost totuși inițiate ca împotriva unui mediu care era socotit ca potențial rezistent - de aici marile masacre ale secolului care se încheie, precum holocaustul, războaiele, totalitarismele. Cu toate acestea, se poate considera drept cert că Marchizul de Sade nu a fost un apostol al lumii de azi - nici ca libertate în general și nici măcar din unghiul a ceea ce numim acum revoluția sexuală - dimpotrivă, el a fost unul dintre aceia care a întârziat apariția omului modern, așa cum nazismul și comunismul fac să în- târzie constituirea unei adevărate socialități și fra- ternității umane pe care, de pe poziții perverse le-au predicat. Există modalități de a pune în circulație va- lori (autentice sau false) care le transformă pe acestea în vicii, sau cel puțin le discreditează du- rabil.

minimax

“BIETUL” INTELECTUAL

de ȘERBAN LANESCU

to: *Abyssus abyssum invocat*

acă este ceva care poate să uimească într-ade- văr din cale-afară în viața sau, mai bine zis, în viețuiala, ori fojgăiala de când tot încearcă și creia reușește lumea românească să se acomodeze bertatea, atâta câtă e, atunci ceva-ul ăsta uimitor la stufeafacție îmi pare c-ar fi darea în stambă a ectualului. Cu o mențiune specială pentru pecia *intelectualul umanist*. (Chiar dacă „uma-“ și „umanist“ sunt niște cuvintele parșive de e mai bine să te ferești, c-odată i se năzare lu' Gică să-ntrebe, deci până și nea Gică, fără a, însă pe bună dreptate tot poa' să-ntrebe „Da' og, ce-nțelegi matale prin *umanist*, ăăă?“. La aferim, să te-apuci a-i explica lu' nea Gică ce- nnă - chiar zău, ce-o fi-nsemnând? - umanis- singurul răspuns *dăștept* fiind „*înțeleg exact ce- gii matale, nea Gică, și hai să nu ne-mpiedicăm te ca să puteam merge împreună mai de-“*) Iar în continuare s-ar putea purcede la urea ghemului, adică de-ncercat traducerea din nește în românește a datului în stambă, eventual va exemplificări care să dea gust (gustul acruț-

acidulat al bârfei malițioase) *panseului*. Da' de ce?! Sigur că mai încape. Oho, cât mai încape! Sigur că nu s-au spus nici pe departe câte s-ar conveni despre jegul intelectual adunat într-o societate comunizată, jeg ce proliferază încă după ce regimul politic nu mai oferă circumstanțe atenuante, *fincă* nu e jeg, ci un fel de neoplazie, însă, până la urmă, lehamitea în-vinge. Ce rost are?! Pe de-asupra, cârtitul împotriva *vipurilor*, mă rog, intelectuale, oricât de îndreptățit ar fi, nu face decât să completeze jegul. **Dincolo de o anumită limită, când s-a ajuns prea departe, nu se mai poate reacționa prin cuvinte.** Pluralism, tole- ranță, societatea deschisă, democrație ș.a.m.d., to'arășii au știut cum să le falsifice golindu-le de conținut. Bla bla bla. De la limba de lemn s-a ajuns la psitacism. Așa că rămâne ca la-nceput, fără a mai specifica simptomatologia datului în stambă, urmând doar, ca de la toamnă-ncolo, după alegeri, a-i constata și suporta consecințele. Deși sună pre(ten)țios și patetic, sintagma se impune: **ratare istorică**. Poporul român este plecat vădit pe calea într-o superbisimă ratare istorică la care *intelectualul*, și încă mai abitir '*telectualu' umanist* - adusu-și-a din plin contribuția.

Dovada - rezultatul electoral ce se prefigurează și prin care România urmează a se întoarce repejor acolo de unde abia dacă a încercat, împleticit, să plece. Or, dacă propaganda gangului mediatic ce i se zice de stânga a reușit să infesteze majoritatea elec- toratului așa încât ne grăbim întru nenorocire, una dinte principalele explicații este, fără doar și poate, manifestarea socială a *intelectualului*. Iar în cauză nu sunt deloc doar de *vipurile* mediaticice. Sigur, să pre- tinzi că ești intelectual și să te complaci participând la sabatul nocturn al celui care și-a asumat public condiția porcească, scutește de orice comentariu. Or, la fel, să accepți compania selectă (acum, în cam- panie electorală, din ce în ce mai selectă, adică se- lectată) de la *show*-ul unui M.Tucă, descalifică im- pardonabil. Asta în timp ce, de partea cealaltă a bari- cadei, capitalismul și democrația liberală sunt apă- rate de un clovn care, oricât de talentat ar fi el, căci este, tot clovn rămâne însă. Dar, aidoma cu ceea ce se întâmplă și se poate vedea în avanscena spațiului public, pe *sticlă*, deci aidoma cum se *prezantă vipu- rile*, tot așa, în viețuiala cea de toată ziua, *intelec- tualul de toată mâna* se comportă ca un brav releu al propagării infecției. Deci, n-ar mai rămâne decât spe- ranța primenirii demografice a *intelectualului*. Firavă și îndoielnică speranță! Fiindcă moștenirea ticălo- șeniei se transmite așa cum lesne se poate observa văzându-le *mersul* studenților.

Cu fiecare carte de poezie, Marta Bărbulescu probează vocația artistului „alergător de cursă lungă“. Am numit astfel titlul celei de-a zecea plachete pe care cunoscuta poetă a publicat-o acum câteva luni la Editura Carminis din Pitești. Un asemenea titlu, cu trimitere directă la crezul său artistic poate trezi iubitorului de poezie amintirea plăcută a emirului macedonskian în neobosita sa aventură spre Meka, „cetatea din vise“ sau șoapta gravă a lui Blaga din **Autoportret**: „Sufletul lui e în căutare/ în mută seculară căutare/ de totdeauna/ și până la cele din urmă hotare“.

Poetul-alergător, în neliniștită căutare a sensurilor umane profunde, tânjind după absolut (în cazul de față, după Ekbatane), în plină înfruntare cu limitele existențiale, poetul - martor și judecător al celor văzute și nevăzute -, artistul - ca expresie a înțelepciunii - devine, într-o lume „damnată, dintr-un secol strâmb“, o voce necesară întru luciditate și echilibru...

Pentru Marta Bărbulescu a dialoga cu sine și cu o realitate, dacă nu bolnavă incurabil, în tot cazul mereu perfectibilă, a devenit - cu deosebire în ultimele volume - modul esențial de a-și manifesta „altfelitatea“ artistică. Justificarea demersului se face în măsura în care „alergătorul de cursă lungă“ privește lumea cu înțelepciunea filosofului convins de antinomiile acesteia, ceea ce nu-l împiedică însă a pleda patetic pentru luminarea și purificarea umbrelor, pentru trezirea semenilor din dulcea ispitire spre rău, urât și păcat. Percepția lucidă a antinomiilor, cum am semnalat cu prilejul apariției și a altor volume (tot în paginile „Luceafărului“), întreține de această dată o și mai tainică tristețe. Poeta pare a spune: de vreme ce răul, detestabilul sau demonicul sunt acceptate în unitate dialectică cu binele și frumosul, ele nu mă pot înspăimânta, dar mă țin trează, lucidă - în continuă veghe și alergare...

Răul e sfidat prin seninătate și nu o dată lovit cu arma redutabilă a ironiei, ca în imaginile dantești din poemul **Pe-un glob de viermi pământul se răsfată** sau în sugestiva metaforă a simulacrului democrației noastre actuale, întruchipate de

SALVAREA EXISTENȚIALĂ PRIN POEZIE

de MIHAI STĂNICĂ

cerșetorul orb, la trecerea căruia o voce anonimă semnalează: „Faceți loc, domnilor./ faceți loc./ trece DEMOCRAȚIA“ (**Semințe de floare**).

Sub teroarea unor percepții, precum „vremelnicia cu oasele crăpate/ face ordine în sentimente“, „Soldatul Sweig escaladează/ viitorul/ sub fața hidoasă a morții“, „sufletul demonizat/ stă pe tron de împărat“ sau „pe cruce răstignit a căta oară/ Iisus Hristos nu poate că să moară“, poeta are o mie de motive ca să dispere, cu atât mai mult cu cât știe că e „din naștere numită Răzvrătită“ și declară: „sunt sora lui Absalom“. Și totuși ea se salvează pe o coordonată a uimirii, a uimirii că în lume există permanența divină a dragostei, astfel încât cine „soarbe din potirul ei primește/ extazul de-a se bucura de taina măritului Dumnezeu,/ de-a se afla dincolo de bine,/ dincolo de rău“. În consecință, ei, iubirii, iubirii unui semen sau iubirii lui Hristos, poeta ce mărturisește: „nu cunosc fața liniștii“, îi închină poeme tulburătoare, precum cel ce dă titlul volumului, din care reținem o admirabilă imagine metaforică: „un surâs al iubirii“ și: „doi tineri/ un băiat și o fată“ prinși în „valsul iubirii“ sunt... „cât o clipire de gene/ la bunul Dumnezeu“. După cum - în **Șir de mătănie** - „o chilie plină de iubirea lui Christ“ pare universul „bucuriei (monahului) de-a se bucura/ de bucuria altora“ în același context, se amintește de „pasărea iubirii, ce zboară sus,/ mai ceva ca rândunelele de pe turlele/ catedralei din Rouen“, iar „în timp ce trăiește/ netrăirea“, poeta percepe iubirea ca pe un miraj, ca pe o stare mereu dorită, mereu pierdută, ca pe un vârtej de amintiri și regrete, într-o pendulare a eului între un trecut „ca o vară“, când se simțea „o flacăra devoratoare/ ca un vis/ niciodată finit“ și un prezent când „coroane de zăpadă se coboară din cer“, când „flacăra abia

mai pâlpâie“ și când „pasărea Colibri încopci. cuvintele/ pentru funeraliile vântului“.

Și, totuși (există mereu un „totuși“ în poezia Martei Bărbulescu), câteodată, sufletul sparg carapacea singurătății din urmă: „câteodată evade de sub pietre/ și renaș într-o iubire imposibilă,/ o pasărea Colibri însetată/ însetată de absolutul iubirii ucigașe“ (**Fericire postumă**).

Teroarea timpului inexorabil nu-i poate suprima, nici măcar diminuea convingerea că mitică cetate Ekbatana, invulnerabilă între cele șapteziduri și invocată în mai multe poeme, rămân idealul suprem, țărnul edenic de dincolo de „poartă infinitului“. Fusese cândva însăși tinerețea („cetate trupului meu locuiește/ în Ekbatana anilor“), acur și cu zidurile surpate, dar „ea-și va deschide din nou porțile/ zidurile se vor înălța/ până la cer“, perspectiva viitorului, adorația este înfiorată de necunoscut: „Plâng de bucurie că Te-a cunoscut!/ Mă tem de Tine și Te doresc/ Cu pământul însetat - ploaia...“ Crezul în Ekbatana și anulează însă, ci chiar implică seducția misterului divin, protecția îngerilor și milostivirea „Cel dintr-un Dincolo de Dincolo“ - singura și superterapie pentru boala „alergării din urmă“. Miză astfel pe-o singură carte, versurile capătă sonoritate și trezește ecouri de fierbinte rugăciune: „Doamne strig ca orbul,/ numai Tu mă poți vindeca,/ singură dată de m-atingi/ cu mâna Ta!“ sau „Ado în iubirea Ta!/ Terase de nour taine ascund:/ P Tine am biruit lumea!“.

Prin alte nenumărate versuri ca acestea atinge altitudinea de spirit și profunzimea de trăire ce „atestă - după limbajul lui Heidegger - ființa unui poete și, cu aceasta, propriu-zisă ei alcătuire“...

„DOMNULE COPIL“

de LENA LAZĂR

Editura Ex Ponto relansa, la sfârșitul anului trecut, volumul din 1974 al poetului Arthur Porumboiu, după 25 de ani de la publicarea acestuia la Editura Cartea Românească.

Ediția bilingvă din 1999 cuprinde 39 de texte cu traducerea lor în limba turcă și câteva repere critice (Mircea Ciobanu, Laurențiu Ulici, Alex Ștefănescu etc.)

Este o recuperare a unor poeme, care au cunoscut aprecierea lectorului, dar și pe cea a criticii literare.

Starea de poezie din **Domnule Copil** este o întoarcere deplină la originea ființei, la mit, la divinitate. Primul poem, **Stare de mit**, poate fi considerat o artă poetică; atemporalitatea în deplină consonanță cu Universul și în fapt cu aspațialitatea; stelele, apa, focul, cântecul învâluie existența plasând-o undeva departe sau, cum scrie poetul, „demult, demult, când sângele meu se bucura de existența stelelor (...)“

Toposurile invocate conștient, sobru sunt cele sacre, pline de simboluri arhaice: cetăți latine, templul se împletesc cu cele creștine - lumina, mielul, aripa. Fecioara creează o imagine a unei lumi pierdute; este nostalgia paradisului pierdut pe care eul poetic îl caută în amprenta realului.

Poemele **Ningea-n cetățile latine, Libertatea**

mea e un templu amintesc de pastelul clasic, unde culoarea și rafinamentul texturii se întrepătrund constructiv. După ploaie, Sitona, Copilărie - texte simboliste în totalitate alternează cu versuri din paradigma consacrată romantică.

Contopirea cu lumina, cu aurul, cu azurul converg către imaginea unei coborâri în abisul originar.

Invocație pentru gestul pur anunță apocaliptic haosul expresionist prin anularea gestului primordial: „Nisipul - urmă nepăsătoare/ înghite și neiertătoare flacăra/ Luna, sus, va răzni de durere/ soarele va plânge o vreme.“ Același text pledează pentru un „poet tânăr“, un luptător, un cavalier medieval în luptă continuă cu realul.

Romantismul, simbolismul, pastelul sunt repetate ciclic realizând un volum unitar, echilibrat, fără a realiza o imagine mozaicată a unui volum textual sau mai clar - postmodernist. Astfel, motivele și temele sunt prelungite, reluate și în a doua parte a volumului deși cu greu putem diviza întregul text **Domnule Copil**.

Ce alb. Călătorie este descrierea inițiatică a unui drum purificator, poetul identificându-se cu figura unui mistic autentic. **Suișul** spre Divinitate este egal de dificil cu coborârea treptelor prezentă prin fântâni, prin Valea de Cenușă, prin scufundarea în

adâncul apei.

Vocea, strigătul sunt modalitățile de eliberare profan, cuvântul fiind singura posibilitate de comunicare între lumi, este limita dintre tineri și „duși“.

Cu textul **Vine septembrie** reîncepe seria textelor ce pot fi clasificate: poem simbolist, poem „mănătorist“ - **Moartea țăranilor**, expresionist **Șarpele elegiac**.

Motivul muntelui sacru nu poate lipsi din lirica lui Arthur Porumboiu, care se apropie de figura miticului (repetăm!). Poetul, atât de modest, clădit în volumul reeditat în 1999 o lume confuză ce există numai prin reiterarea simbolurilor sacre. Fuge real, se ascunde în texte și timid (!) realizează drul refugiu al ființei maculate.

Poemul-final este un imn adus înălțării umane prin parcurgerea celor **13 trepte** ale inițierii, fiind chiar eul poetic.

Cele zece volume (din 1974 până în 1999) confirmă un poet interiorizat, ascet, mistic, cu un liric nepretențios, deloc marcat de noile tendințe literare de aceste - „isme“ repede uitate, rămânând unică structura complexă a liricii sale, purificată și acoperită de instanța lectorului - atât de pretențioasă câteodată.

Domnule Copil este o incantație distric elaborată, un discurs ritualic dintr-un rit de trecere de la o stare profană la una undeva aproape Vocea divină.

oemele lui Ioan Flora din volumul **Medeea și mașinile ei de război** (Editura Libertatea, Novisad, 1999) cultivă viziunile apocaliptice, constituindu-se sub forma unor „suite enumerative“ care le conferă aspectul „fragmentarist“ al colajului. Ele reproduc crâmpiele din textul unei istorii demonizate, care dobândește în viziunea poetului dimensiunile cărții malefice, întemeiată pe puterile negative ale cuvântului „care nimicește și el, legat de reprezentările „simbolismului mușcător“, a botului de carnasier, evocând devorarea realului ce conduce, în spiritul „noii Apocalipse“, la transformarea lumii într-un deșert. Textele lui Ioan Flora vor reproduce, în consecință, mișcarea „autonimicitoare“, scrierea și ștergerea consecutivă a unei istorii concepute ca text, ele constituindu-se astfel într-o scriitură „de gradul doi“ care scrie scrierea însăși, de vreme ce timpul reprezintă un depozit de „dăre“, de „urme scripturale“, astfel încât, convertindu-se într-un cronicar al nimicirii apocaliptice poetul, va „citi“ trecutul ca pe „un semn“ al prezentului, ceea ce presupune activarea văzului „textual“, un văz care înjumătățește realul, îl transformă într-o „contra-pagină“ pe care „a e scrisă „invers“, e reflex „răsturnat“, „sinistru“ și, în cele din urmă, o anti-lume: „- E oarecum straniu, își spuse Comandantul Bătăliei, totul e reprezentat aici/ de parcă am lupta (și am muri) într-un deșert perfect:/ nu tu case în jur, nici picior de cort, nici copac, nici râu./ Doar prezumtivul urlet al câinilor la lună, sfârcetând noaia/ înnegrită și grea./ Comandantul Bătăliei răzu pe gânduri, chiar dacă nu i se păru nimic./ Chiar dacă nu i se năzări nici o nălucă, având în mână mâini/ și-n fiecare mână câte o torță, o năvălăcă, o cheie, o perie./ un bici, un pumnal./ Când i se opri (inexplicabil) pentru o clipă la meladonă/ și se căzni să-i reamintească cum i se spunea buruienii/ ce poate multiplica viața, care ucide pe loc./ - Cireașa-lupului! exclamă triumfător, după o secundă de ezitare./ Comandantul Bătăliei// Ar mai fi și Doamna-codrului.../ și iarbă-jumătate om“ (**Iarbă-jumătate om**). „Căzărât „ochi al lui Shiva“, ochiul scriptural alcătuiește universul obiectual, provocând o îngoașă a spulberării; el secretă o privire care omizează și restructurează lumea la infinit ca pe a uriaș puzzle, în conformitate cu legitățile textului, căci în poemele lui Ioan Flora lumea e text, iar cunoașterea ei textualizare, din moment ce locul realelor a fost luat pretutindeni de semne care presupun o „hermeneutică“, implicând, cirea, ștergerea și rescrierea: „În seri stinse de rână el vorbea despre dezastre preapocaliptice./ tusea astrală și ciupercei./ Uneori,/ amintirea celor ce trec atât de rar,/ când își sorbea din ochi orbita/ (dezmembrând-o, recompunând-o în tăte) iar lanurile unde se aciuiseră ei, erau lac de doare“ (**Cum să se spulbere ceva care este**). „Mașinile de război“ invocate de poet vor fi legate prin urmare de un patos de creație care anulează operația scripturală, în ele se condensează mișcarea de dinamitare a unei lumi și a unei istorii dezirabile, pe care faptul inscripționării nu le poate supune însă decât unor serii infinite de transformări“, printr-o permanentă și în cele din urmă deconcertantă „mozaicare“: „Cal purtător lanternă, ceapă, brânză, peștele, drobișorul./ ure, fecale și cadavre omenești în stadii avansate de putrefacție./ imposibilitatea ridicării apei înălțime./ starea de asediu și ciurma înrobitoare./ vele cu berbeci, navele cu stele./ 15 uncii de sarea, 4 uncii sulf, 3 uncii cărbune de salcie./

BREVIARUL CAVALERULUI POSTMODERNIST

de OCTAVIAN SOVIANY

Scări, pârgii, scripeți, trolii./ scoaterea, transportul și depozitarea aerului sub cerul de iarnă./ navele de transport, navele de pescuit./ biserici pustiite, colibe lăsate de izbeliște./ gabii, turnuri de escaladare./ animale de luptă, lănci, sulite./ coase, berbeci, aruncătoare de pietre, aruncătoare de fecale în clocot“ (**Medeea și mașinile ei de război**). Poemul lui Ioan Flora devine în felul acesta „tabla de materii“, „lista de inventar“ care juxtapune în devălmășie elementele unui arsenal fabulos și burlesc, dar și segmentele dezarticulate ale unei realități meschine sau triviale până la scatologic, actul textual reducându-se la o *ars combinatoria* al cărei material îl constituie „pulberea radioactivă“ a lumii dar și a limbajului. O *ars combinatoria* evocată și de sarabanda travestiurilor care surprinde metamorfozele unui ego încastrat în profunzimea plană a scriiturii care devine „eu textual“, îmbrăcând substanța spectrală a semnelor: „murmuram, mă rugam, murmuram,/ și atunci, deodată, când nu se zărea nimeni și nimic/ pe drumul ce parcă urca la cer, atunci apără un bărbat tânăr,/ un străin cu o pălărie bizară, înfășurat în mantie și pelerină groasă:/ se opri în fața mea, se dezbracă, așezând straietele/ la picioarele mele și dispăru ca un fum“ (**Murmuram, mă rugam, murmuram**). Mitul eschatologic se transformă astfel în mit textual, iar poemele lui Ioan Flora vor fi populate acum de figurările antropomorfe ale instanței textuale care impune „legea pustiului“, originalitatea unor asemenea compoziții fiind dată de amestecul prăpăstios al „reportajului liric“ cu fabula scripturală: „Proiectul epic **Spații pustii**/ Viorel Marineasa și Daniel Vighi străbat pe jos/ (de ziua Crucii, în septembrie '97)/ satele depopulate din Podișul Lipova, din preajma/ defileului Mureșului, la intrarea sa în Banat./ Proiectul are o dimensiune artistică, dar se vrea și o investigație/ sociologică, antropologică și filozofică a singurătății, a înstrăinării/ și a părăsirii ca fenomene specifice lumii moderne./ «Vă spun că nimic nu mi-i de pagubă cum mi-i de pomi»./ Mai zice Doamna din Pustiu./ «stam în urzici și zbeg, și pică mere ionatane./ și cireșe./ și pere:/ pică prin iarbă și putrezesc, nu le are nimeni treaba:/ atunci sânt io mai tare pustănătatea, când mă uit la pomii ăștia...»“ (**Despre singurătate, fântâni și morminte**). Apelând la jocul intertextual și la resursele parodiei, autorul va ilustra aventura textualizării care, în viziunea sa, are conotațiile unui sortilegiu grotesc, pus sub emblema derizivității dezabuzate, cu locurile comune ale cântecului de gestă, ale liricii trubaduresce sau ale cronicii medievale, alcătuind un **Breviar al cavalerului postmodernist** cu accente de comedie a literaturii: „Cavalerul călărește într-o șarpe ce se înalță/ precum o creastă pe spinarea calului, cu pintenii/ înfipti în scări extrem de lungi, încât/ aproape că stă în picioare./ El lovește mai întâi cu lancea./ El poartă o sabie mânăuită cu amândouă brațele ei și un pumnal/ de patruzeci de centimetri./ Mai are, fie legată de șarpe, fie purtată de scutier,/ o sabie lungă pe care o

azvârle cum ai arunca o sulită;/ de asemenea, o secure cu vârf în spatele lamei curbe,/ și un buzdugan cu margini ascuțite și crestate,/ arma îndrăgită de episcop și abații războinici“. Apocalipsul lumii devine, astfel, în rescrierea lui Ioan Flora, un apocalips al cărților, dominat de imaginea paginii devorate de viermi: „Viermele străbate încrâncenat desişul slovelor, la capăt de rând/ se întoarce, caută rândul următor/ negreșit citește“ (**Hypocrite lecteur**). Viziunile eschatologice ale poetului vor prevesti așadar destrămarea papirosferei, prăbușirea arhivelor scripturale, o transformare a cărților în maculatură, pe fundalul unui infern „tehnicolor“ construit după toate canoanele kitsh-ului: „Chiar dacă aflase (din materialele publicate locale)/ că spre bătrânețe, Kadmos și Harmonia se retrăseseră aici,/ în Illyria, unde au fost metamorfozați în șerpi,/ poetul citește înainte, amintind sexul și afacerile./ negrul talentat, blonda revoluționară, canibalul la lucru./ femeia nesătulă, amanții viguroși/ pustiind în galop câte o pajiște neagră./ poetul citește înainte, făcând abstracție de scrierea greacă/ și alfabetul fenician, de Beoția și lupta lui Kadmos/ cu Zmeul zmeilor, de colții semănați pe ogoare - / născători/ de pacoste și zmei./ În publicul larg - galeșă, zburlita, juna Claudia Schiffer“ (**Seară literară cu Claudia Schiffer**). Iar farsa apocaliptică va culmina o dată cu apariția calului infernal, „iapa dunărea“, fiind legată, în acest context, nu doar de mitologia *à rebours* a potopurilor grotești, căci ea e o reprezentare, în culorile tipătoare ale spectacolului de bălci, a fluviumului de cerneală care, deversându-se, transformă pagina scrisă într-un talmeș-balmeș de pete diforme. „Disoluția supremă“, identificându-se în finalul volumului cu moartea semnelor, peste care se suprapune scriitura opacă până la paroxistic a morții, iar actul scriptural devenind echivalentul „putrefacției“ alchimice, a *nigredo*-ului: „Epimenide, iată am sosit!! Pielea iepei Dunărea atârnă într-o rană pe noptieră,/ poetul refuză cu îndârjire literă:/ Medeea și fiertura ei de ierburi, Medeea și mașinile ei de război./ patriarhul suprarealist își scrie gesticulând în aer/ catrenul de semne imemorabile./ În lut, în smalt“ (**Iapa Dunărea**). Volumul lui Ioan Flora înfățișându-se astfel ca un epos eroi-comic al cărții, pe care poetul îl orchestrează cu binecunoscuta sa vervă, fără a mai atinge, însă, poate histrionismul livresc dus până aproape de perfecțiune din povestea Struțocamelului, care constituie, probabil, punctul cel mai de sus ajuns, deocamdată, de acest autor destul de singular în contextul poeziei actuale. Preocupat până la obsesie de „comedia literaturii“ (fapt pentru care textele sale pot fi asimilate, neîndoind, postmodernismului), cătuși de puțin străin de lecția textualiștilor, pe care o aplică în registrul farsei și al parodicului seducătoarelor sale spectacole cu măști, din care nu lipsește nici un grăunte de umor balcanic, Ioan Flora e, cu siguranță, unul dintre poeții majori ai acestui sfârșit de mileniu.

passionaria stoicescu

Profesorul de fizică

Noaptea
când şuieră păgubos
ţevile de la baie
şi oricât aş bate în ele
sau aş deschide robinetele
nu tac -
îmi vine în minte
profesorul de fizică

Roşu ca un oxid de cupru
nervos ca acceleraţia gravitaţională
bănuitor ca mercurul coloanei lui
Toricelli
cu singura dorinţă
de a umili
de a tortura
căci nu s-a străduit niciodată
să ne explice un lucru elementar:
„De ce cântă ţevile?”

În laboratorul ca un dric
n-a fost decât pierdere de vreme
şi spaimă -
n-am învăţat nimic...

Afară
în lumea de-a dreptul nebună
nu doar sirenele ţevilor sună;
când ele tac
începe alarma unei maşini...
Profesorul de hoţie
a avut mult mai mult talent
decât cel de fizică...

O alarmă,
două,
trei,
o mie,
timpanul subţire al nopţii
îl perforează
avertizând:
„Se fură,
se sparge,
se violează...”

Şi-n vremea asta

vrei să faci puţină lumină
să-ţi salvezi motorul
în patru timpi
despre care te-a chinuit
profesorul de fizică,
dar habar n-ai
pe ce principiu funcţionează...

În numele legilor termodinamicii
te jupoie Ciclopul, ACR-ul
şi alţi depanatori
pe care Faraday, Lomonosov şi
Lavoisier
i-au sfătuit de bine,
i-au blagoslovit cum
să te-nşele fără ruşine...

„S-a ars siguranţa de la tablou!”
urlă o voce în noapte
care nu acoperă şuierul
ţevilor de la baie,
nici alarma maşinii prădate...
Te împiedici de toate;
de telefon,
de prăjitorul de pâine,
de televizor,
de casetofon,
de ieri,
de mâine,
de o mie de aparate,
din care învie profesorul de fizică.

Dintr-un bloc întreg
locuit de medici, ingineri, funcţionari
nimeni nu ştie nimic
toţi aşteaptă
IREB-ul, IDEB-ul, RENEL-ul
şi pe Dumnezeu însuşi...

Fizica a fost de pomană,
pierdere de timp,
cacialma,
nervi la stomac
pentru învăţarea unor legi
pe care nu le poţi aplica...

Timpul şi viteza costă bani
şi asta e singura lege,
singura energie recunoscută
şi convertită în valoare -
altfel spus „a patra stare de agregare”.

Ai plătit?
S-a aprins lumina,
s-a stins alarma,
au tăcut ţevile,
a fugit hoţul...
Dar numai pentru o vreme
infirmă şi păgubitoare
cât cea în care
ah, domnule profesor de fizică,
ne-ai chinuit,
ne-ai amăgit,
şi nu ne-ai luminat cu nimic!

Între carte şi viaţă
se cascadează un vid

umplut cu lichidul din robinetele
urcând stupid în probleme
care n-au nici o legătură
cu ce se întâmplă de-adevărat
şi naşte uzură...

Deschizi televizorul
să te calmezi
şi numele atolului Mururoa
mângâietor la început
mârâie,
hârâie,
horcăie,
în mijlocul Oceanului Pacific,
care vine ridicol de la „pace”...
Acolo unde nimeni habar n-are de fizică
se vor face
câteva inocente experienţe nucleare
demne de concurat
exploziile din soare.

Schimbi canalul
şi vezi balene eşuate,
balene care se sinucid
din cauza fizicii...

Schimbi canalul
şi te trezeşti în Japonia,
unde împăratul şi împărăteasa
ca-ntr-o poveste de groază
depun flori în memoria Hiroshimei
şi lacrimăază
din cauza fricii...

Schimbi canalul
şi în ochii tăi de fiară hărţuită,
o nouă rachetă
în India
taşneşte către orbită
în numele fizicii...

„Lua-te-ar dracu’, domnule profesor!”
şi hohoteşti de plâns
de disperare -
ai tăi cred c-ai înnebunit
îţi dau apă,
te mângâie,
rotesc o palidă consolare,
îţi potrivesc perna şi te culcă...

Dar sub pleoapele abia închise
apare bunul Dumnezeu
în chip de portret cubist -
peruca de la Ampère,
un ochi de la Einstein,
nasul de la Ţiolkovski,
un deget de la Niels Bohr
acuzator şi trist:
„Eu v-am dat pământul
laboratorul meu de taină,
dar ce-aţi făcut cu el
ce-aţi făcut din el,
fiii mei, şcolarii mei
eminenţi sau corijenţi întru fizică?”

RECTIFICĂRI

de ALEXANDRU GEORGE

Hazardul lecturilor mele sau, poate, fireasca tendință și oferta ispititoare m-au făcut să-mi îndrept curiozitatea mai ales spre acele cărți de mărturie nude asupra trecutului, scrise de către autorii cei mai diverși, din tabere aneori opuse, informând asupra multor lucruri neștiute și lansând judecăți de multe ori scandaluoase. Dar și multe erori prea vădite, rezultat al memoriei deficitare sau al lipsei de control. Încât, recomandându-le cu căldură cititorului (deși eu însumi nu le-am parcurs pe toate!), nu o dată, în cazuri grave, am pretins replica și punerea la punct de care nu trebuie să se lipsească nici unele cele mai prodigioase. Iată doar un caz în care autoritatea celui ce vorbește poate da unei erori de precizie caracter de adevăr pentru cel ce n-ar verifica unele date, totuși, posibil de controlat.

Mă refer la jurnalul lui Petre Pandrea, o carte despre care m-am grăbit să refer și s-o recomand cititorilor cu maximă căldură. Acolo, acest om are a cunoscut atâtea personaje importante de la Mihail Dimitrov la Lucrețiu Pătrășcanu și de la Armand Călinescu la Nae Ionescu, Cioran, Belu Ilber sau Radu Gyr - vorbește, în unele pagini finale, de legătura dintre Corneliu Zelea Codreanu și Nae Ionescu, afirmând că acesta din urmă ar fi profesorul viitorului „Căpitan“, că ar fi avut o acțiune formativă decisivă asupra micului elev de la Liceul „Mănăstirea Dealului“, memorialistul înșiși fiind coleg cu Codreanu. E o problemă pe care toți istoriografuli Gărzii de Fier trebuie să o ia în seamă, în vremea din urmă aderența profesorului de logică de la Universitatea din București fiind socotită hotărâtoare pentru precipitarea simțitiei în favoarea Legiunii a unui grup destul de numeros de intelectuali mai tineri, din branșa literară sau filosofică, fapt pe care ambele părți îl registrează (acum!) cu satisfacție. Or, în reamintirea Pandrea, care scrie aceste lucruri în *Memoarele lui Zelea Codreanu*, **mandarinului valah**, mai vorbește și încă pe scurt, deopotrivă despre Codreanu dar și despre Ionescu, fără a face vreo legătură între ei de discipol la maestru (în *Portrete și controverse*, 1946). Și pentru bunul motiv că ea era o imposibilitate: Corneliu Zelea Codreanu era născut în Iași și a părăsit liceul de la Dealul o dată cu plecarea lui în perspectiva înaintării trupelor germane în toamna târzie a lui 1916. A fugit la Iași, de se afla tatăl său, profesorul Ion Zelea Codreanu, un acolit al lui A. C. Cuza și agent electoral al acestuia. Acolo, adolescentul Corneliu s-a înrolat voluntar în armată, a făcut instrucție, împreună cu prietenul său Vladimir Streinu (acesta fiind declarării false asupra vârstei), dar nu a reușit să devină combatant, din cauza ieșirii din luptă.

Nae Ionescu a sosit la Mănăstirea Dealului în vremea de 1919, atunci când fostul elev Codreanu era deja student (la Iași, unde va absolvi în anul următor) și se lansase deja în acțiunea politică, într-un fel de aripă tânără a cuziștilor. Prin intermediul lui îl îndrumă pe alte căi decât pe acelea ale serpentinatului și alunecosului dascăl de logică metafizică. Cu el se va întâlni târziu, după 1933, și Ion Zelea Codreanu, dar Nae, certat cu regele, s-a dirijat hotărât spre extremismul politic, nu fără a crede că dovedea și el o „forță“, va stabili cu capriciosul monarh o înțelegere. Moartea l-a lipsit de acest succes, în împrejurările dramatice ale verii lui 1921, dar fi fost mai mult ca sigur.

Pandrea a fost efectiv un discipol al lui Nae Ionescu, probabil primul și cel mai important, căci a fost modelat de el și prin contrarietate. I-a fost în adolescență, încă din 1919, la Dealul, el din altă serie (n. 1904) decât Codreanu. Prin

temperament, se apropia cel mai mult de el, mai mult decât obedientul Mircea Eliade și decât cei veniți mai pe urmă, M. Sebastian, apoi, la spartul târgului, C. Noica și Mircea Vulcănescu. Am spus acest lucru de mult și l-am repetat, dar cine mă citește pe mine? (Tot astfel, am considerat abuzivă trecerea unui gânditor autentic creștin ca Vasile Băncilă, n. 1897, printre discipolii efectivi ai lui Nae, cu care a avut semnificative contacte, dar nu de ordin formativ.) De aceea am propus **Manifestul Crinului Alb** (1928), redactat de Petre Pandrea, Ion Nistor și S. Pavel ca moment istoric al afirmării generației „trăiriste“, fapt căruia și G. Călinescu îi recunoaște importanța.

Așadar, multe din afirmațiile unor memoria-liști trebuie examinate critic, verificate, coroborate cu alte informații și cu datele istorice, abia mai apoi acceptate. Și asta în proporție cu importanța celui ce le face și cu secretele divulgate acolo. În același sens, să pomenesc de cele transmise ca date sigure de către Mihai Beniuc în a sa carte de amintiri, **Sub patru dictaturi** (titlu echivoc sau chiar falsificator, deoarece eroul care a suportat regimul carlist, legionar, antonescian și comunist ar fi trebuit să facă deosebirea între primele trei și ultimul, în care el a fost un mare profesor, un tovarăș de nădejde al Partidului, ba chiar un activist cu iataganul pe cont propriu). Acolo, el spune, pentru a-i compromite, că **Camil Petrescu și Lucian Blaga pariau pe Hitler**, acesta fiind chiar un titlu de capitol. Or, chiar din text rezultă altceva, nu că acești doi scriitori au contat oportunist pe izbânda finală a Führerului și a oștilor sale, pentru a-și aranja cum se cuvine socotelile proprii, ci că, în momentul de triumf al Germaniei naziste, au considerat că sfârșitul războiului nu poate fi decât în favoarea ei. În special Camil Petrescu, strateg fantezist, care se duse disperat la Ambasada Franței pentru a propune un plan de salvare a țării de el iubite, a acceptat - eventual s-a resemnat - să conchidă că germanii vor fi victorioși.

De nicăieri, nici în cazul lui nici cel al lui Blaga nu rezultă altceva decât admirația pentru redresarea Germaniei aflate la pământ la venirea naziștilor și transformarea în câțiva ani într-o putere în stare să cucerească lumea. Dar nu că ar fi dorit acest final al războiului. Să nu se uite, apoi, că autorul **Ultimei nopți...** era un fost combatant din primul Război Mondial, la care participase ca voluntar și pe care-l sfârșise ca invalid. Uluirea față de victoriile lui Hitler au alt sens decât aprobarea regimului nazist. Ele fuseseră cu adevărat năucitoare în primul an de război. Mai apoi, s-au schimbat lucrurile, dar nicăieri în activitatea lor de gazetari nu s-a mai dovedit că ar fi „mizat“ pe Hitler și nici că au pretins vreun beneficiu din această atitudine. Asta într-o vreme în care osanalele la adresa Führerului nu au conținut ani de zile în presa românească.

Dar asupra lui Camil Petrescu, un caz pe care-l cunosc mai bine, trebuie precizat ceva: omul a avut totdeauna o admirație superlativă pentru omul de geniu, pentru personalitatea ieșită din comun. El se felicita, de pildă, că s-a născut foarte aproape de ziua nașterii lui Hitler, dar și a lui Lenin. Pe Hitler l-a considerat, în comentariile sale, unul dintre comandanții militari cei mai mari

pe care i-a avut omenirea. Această atitudine se conjugă cu disprețul profund pentru omul de masă, pentru tipul de serie, pentru prostime, pentru omul simplu venerat în principiu de democrații. (Să nu se uite că istoria campaniei noastre militare din Ardeal, așa cum este relatată în **Ultimele noapte...** seamănă bine cu contrarietățile unui supercampion sportiv care este silit să facă parte dintr-o echipă de imbecili și astfel, deși tot delimitându-se de ei, să guste din paharul înfrângerii.)

Un alt punct, din memoriile lui Beniuc la care aș avea ceva de obiectat, privește denunțul (tot în titlu: **Ion Barbu în uniformă de legionar**) cum că marele matematician și poet „a fost, în epoca cumplită a legionarilor la putere, sub Horia Sima, zic fost el însuși comandant legionar, în cămașă verde, cu diagonală și revolver“ (p. 53). Beniuc uită să spună de unde deține informația, dat fiind că la „rebeliune“ el însuși nu pare să fi fost în București; faptul că un om ca el, care putea avea acces la Cadrele Uniunii Scriitorilor, sau deține unele secrete, ajunse la el pe alte căi, spune un lucru este mai de crezut ca un simplu zvon vag. Numai că..

Se știe astăzi că poetul **Jocului secund** a avut temeinice simpatii legionare, iar șederea în Germania i-a putut alimenta admirația pentru nazism, dar întrebarea e: cum s-au tradus aceste opțiuni în activitatea lui publică? Avut-a el un grad atât de însemnat în Legiune? Uniforma și pistolul nu or fi fost mai mult de paradă? Ce „acțiuni“ i se pot atribui? Și dacă rolul lui a fost important, cum de nu s-a comentat la timpul său, cum de n-a primit poetul-profesor universitar vreo sancțiune, atunci când mulți „camarazi“ de ai săi au înfundat pușcăriile ori și-au pierdut viața în unități de pedeapsă în Rusia?

Întrucât dețin o informație de la N. Carandino, pe care a confirmat-o măcar prin tăcere Al. Rally, să spun următoarele, cu rezervele de rigoare: În zilele „rebeliunii“ legionare (mai propriu spus: ale răfuiei dintre Antonescu și Sima), văzând că bate buciul, poetul care nu mai avea vârsta de combatant, a îmbrăcat cămașa verde și și-a reactivat o pușcă pentru a apăra „cauza“. De la sediul Legiunii din Universitate a primit însărcinarea să „apere“ Ministerul Educației Naționale de pe strada Gen. Berthelot și omul înarmat cu pușca și cu cămașa verde pe el s-a instalat la datorie. Nu a pătât nimic, nu s-a produs nici un incident, dar afară era frig, era totuși luna ianuarie, în mod excepțional destul de călduroasă, dar nu fără neplăceri pentru plantonul care începuse să dărdăie de frig. În această situație, a fost văzut de către un trecător care l-a recunoscut pe brav și a alertat cafeneaua „Nestor“, de unde mai mulți amici au ieșit în grabă și s-au dus să se amuze la spectacolul acestui eroism. Ion Barbu, după ore întregi de așteptare, a părăsit poziția, dar, temându-se că va fi căutat acasă de biruitori, s-a refugiat la bătrânul său prieten, E. Lovinescu, de unde nu a plecat decât peste câteva zile, pentru a fi tratat mai bine de doamna Gerda, atunci când s-a convins că a trecut zurbaua.

... Toată această poveste urmează a fi verificată, dar, până atunci, aș sfătui pe toți cei care se vor gândi la ea să reflecteze mai profund la ceea ce se poate ascunde sub cuvintele mari.

mircea pricăjan

CAMERA DE LA CAPĂTUL HOLULUI

Cristin

SUNT LUCRURI CARE NI SE ȘTERG, pur și simplu, din memorie, fără ca noi să băgăm măcar de seamă. De cele mai multe ori, aceste lucruri se disting prin caracterul lor insolit, lugubru, sinistru. Noi le refulăm, le aruncăm în subconștient, cum am arunca un ambalaj oțios la găleata de gunoi. E posibil ca apoi ele să stea acolo pentru mult, mult timp; mai exact ar fi să spun că ele doar dăinuiesc în subconștientul nostru, deoarece nu stau niciodată în inactivitate, în inerție. Nu, nicidecum. Ele cresc, se dezvoltă, încearcă să iasă la suprafață, din nou în conștient, să fie din nou în prim-planul activităților noastre. Noi însă luptăm, luptăm, luptăm - și adesea câștigăm. Dar nu poți ieși învingător totdeauna!

De puțin timp, pe când mă găseam cu câțiva prieteni în creierii munților, plecați într-o excursie de durată, am dat peste un castel părăsit.

De departe nu-l putuserăm vedea, deși avea trei turnuri destul de înalte, bătute de ploii și cu lemnăria în majoritatea ei putrezită și mâncată de carii. Brazii care îl înconjurau obturau cu totul priveliștea ce ar fi putut-o oferi.

Cum ne aflam după un lung marș, în care reușiserăm să escaladăm muntele - nu prea abrupt, ce-i drept, dar anevoios -, am decis că ar fi un bun prilej să ne tragem sufletele. Ne-am oprit așadar acolo.

După un ospăț copios, am plecat, însoțit de alți doi amici, în inspecție prin impozanta construcție. La parter am fost întâmpinați de o sală enormă, cu un șemineu pe măsură sub scările care urcau la etaj. Din loc în loc, salonul era împuns de coloane groase de marmură cu înflorituri la capiteluri. Pardoseala fusese cândva, de asemeni, din marmură șlefuită până la luciul oglinzii, acum însă lipseau dale mari, fără de care aspectul salonului părea incomplet, știrbit.

Am urcat la etaj pe niște scări fără balustradă. Acolo ne aștepta un culoar lung, ca de tren, pe ambele părți cu găuri triunghiulare care te poșteau în cămăruțe reci, cu pereții de piatră, fără ferestre. În capătul holului era o deschizătură mai luminoasă, din care razele ieșeau, străpungând bezna smoloasă. Am continuat să pășim, împinși parcă de la spate de o forță invizibilă. Mergeam spre acea încăpere, atât de misterioasă. Pașii răsunau ciudat pe gresia groasă a coridorului, cu reverberații surde, estompate. În momentul în care am pus piciorul în interiorul camerei, am simțit un fior trecând prin mine, ca un electroșoc, din cauza căruia mă găsesc acum în fața foii așteia. Unii oameni numesc simțământul acesta, destul de pompos, *deja-vu*. Eu nu știu cum să-l denumesc, știu doar că de atunci n-am mai avut stare, o ușă parcă de deschisese în mine, prin care amintiri uitare reveneau cu o viteză năucitoare. Nu am putut

discuta cu nimeni. Am încercat, m-am străduit - fără nici un rezultat însă.

Două săptămâni cât a mai durat excursia noastră, a continuat să mă încerce același sentiment. Eram bântuit de imagini întipărite pe retină cu mult timp în urmă... imagini șterse de trecerea anilor. Și mai mult decât atât, amintirea adolescenței mele, a... a... ei bine, a fricii constante în care mi-am trăit-o, a vigilenței absurde - toate acestea m-au terorizat. Toți acești ani am crezut că am reușit să mă lepăd de acea perioadă a vieții mele, că am izbutit să uit atât ce a declanșat-o, cât și momentele penibile ce au urmat. Încercările mele se pare că au fost de la început sortite eșecului, întrucât acum îmi dau seama că e inutil să fugi de propriul trecut...

Prima săptămână am petrecut-o tot acolo, tot în acel loc, tot în preajma a ceea ce însemnase pentru mine cheia subconștientului. Încercările mele de a nu mai intra în castel au fost înfrânte de câteva ori; totuși, atunci, am refuzat să urc la primul etaj. Am urcat în schimb la al doilea, unde nu erau decât cinci camere obișnuite și un alt mare salon, cu balcon ce dădea spre curtea din față. La cel de-al treilea nivel materialul de construcție era lemnul. Nu am mai găsit pardoseala de marmură a parterului, nici gresia celui dintâi cat. Podeaua aici era parchetată iar pe plafon se vedeau bârnelor văruiute, printre care se infiltrasse apa. Am fost, desigur, și în turn. Două dintre ele erau impracticabile, lemnul sfărâmându-se la atingere, dar cel de-al treilea s-a dovedit mai zdravăn. De sus se puteau vedea toate împrejurimile. Vârfulurile brazilor nu se înălțau mai spre cer ca turnul, astfel încât am putut zări în depărtare o așezare umană. Mai apoi, în cea de-a doua săptămână, am constatat că era doar un cătun răsfirat și alcătuit din numai cinci-șase familii.

Fără ocolișuri pot să spun că zilele care au urmat au fost cele mai lungi zile din viața mea. Și o dată ziua terminată, începea noaptea. Nu am dormit bine nici trei nopți în cele două săptămâni. În vise mă vizitau personaje șterse de timp, de care nu mai știam nimic, nici chiar dacă mai trăiesc, personaje care mi-au provocat mult rău și a căror moarte am dorit-o atât de mult. Visul e cel mai fidel sistem de redare a imaginilor vechi. În nopțile acelea am descoperit-o.

Apoi ne-am întors acasă.

Viața mi-a părut fără sens; un lung periplu inutil și anevoios. Parcă eram încorsetat în cămașa lui Nessus. Asta până acum! De când scriu, sunt ca un balon umplut până la refuz cu heliu, care are o gaură mică în membrana lui elastică. Încep să mă descarc, simt răul ieșind din mine, ca și puroiul dintr-o plagă infectată. Dar oare nu este și aceasta o altă încercare

sisifică? Cine poate ști? E posibil să fie, cum posibil să nu fie. Omul e dator să-ncerc și să spună bătrânii ce-au murit demult. Cât timp omul încearcă, are speranțe, și cât timp are speranțe, are forța și voința de a trăi.

Câteodată, amintirile sunt cel mai plăcut cel mai prețios lucru. Însă, alteori...

Aveam zece ani când s-a întâmplat. Făcea parte din acea categorie de copii socotită problemă. Cu ce eram eu diferit față de alții și că nu mă încadram aici datorită unui comportament neadecvat, ci fiindcă aveam dificultăți în realizarea legăturilor cu ceilalți copii, de aceeași vârstă. Petreceam mult timp închis în camera mea, ascultând la radio, jucându-mă cu prietenul meu imaginar ori citind. Citeam mult și atunci, chiar dacă nu pricepeam majoritatea cărților. Învășasem alfabetul înainte de-a merge la școală, și reușeam să citesc povestiri destul de lungi înainte ca alții de seama mea să știe ce acela un abecedar. Pentru mine școala nu a fost altceva decât un loc în care m-am perfecționat.

Prietenul meu imaginar era numai un copil, la vârsta mea. O știam bine. Și de fiecare dată când eram prins vorbind singur, și vedeam în ochii mamei, îmi spuneam că va trece, iar atunci voi scăpa și de prietenul meu și de toți medicii la care fusese să mă vadă. Cu toate aceste inconveniente uneori îmi era și de folos. Altfel mă întreb cum aș fi rezistat. Marius îmi ținea de urât noaptea. Îmi închipuiam că, alături de mine, sub așternuturi, este el. Frica-mi trecea instantaneu. Mă simțeam în siguranță. Purtam discuții mute cu el. Nu simțeam nici o nevoie să vorbesc tare. Chiar dacă, câteodată, mă mai scăpam. În noaptea, niciodată. Noaptea eram atent să nu scot nici un sunet, fiindcă până și sunetul propriii mele respirații avea darul de-a mă înfricoșa. Tot „vorbind” de una, de alta, trecea vremea, iar zorile se iveau la geam. Atunci știam că pot să adorm liniștit. Pericolul trecuse.

Tatăl meu era o persoană deosebit de ocupată. Erau dați, zile când nu-l vedeam. Venea noaptea târziu, intra în camera mea și mă săruș pe frunte. Apoi, dimineața, iar pleca. Nu-l vedeam în bezna din cameră, dar îi simțeam mirosul *after-shave*-ului și tabacul din respirație. Mama lucra și ea. Venea, totuși, după-masă întotdeauna la ora două. O așteptam cu înfrigurare până atunci. Asta se întâmpla înainte de-a începe școala, în perioada în care nu-l vedeam încă pe Marius. Fiindcă refuzaseră să mă dea o grădiniță, de frica celorlalți copii.

(„Este atât de sensibil... cum să-l las să preună cu toți derbedeii ăia o zi întreaga sărmanul de el... e atât de sensibil...”)

Trebuia să stau singur dimineața. După părerea mea și situația aceasta a contribuit

formarea caracterului meu. Țin minte să aveam doar o bonă obeză, care, când știa sigur că părinții nu se întorc, pleca cine știe unde, lăsându-mă singur. Cred că atunci mi-a trecut prin gând să-mi inventez un prieten. Când am început, însă, școala aveam diminețile pline. Până la prânz stăteam la școală, apoi nu mă grăbeam deloc spre casă. Ajungeam cu puțin înainte de ora două, chiar înaintea mamei.

Locuiam într-o casă la periferia orașului. Casele din acel cvartal erau vechi de cel puțin 70 de ani. Nu se mai găseau mulți oameni care să locuiască acolo. Majoritatea clădirilor fuseseră părăsite și lăsate-n paragină. În ciuda insistențelor mamei, tata se încăpățâna să rămânem.

- Cum am stat până acum, stăm și de-acum înainte, spunea el cu hotărîre și nimeni nu mai aducea vorba pentru o perioadă lungă.

Caracterul implacabil al tatălui meu nu l-am descoperit decât târziu, când am crescut și i-am cerut diferite servicii. Eram refuzat pe față, fără menajamente.

Vizavi de casa noastră era o clădire bătrână, cu mușchi verzi înfloriți pe peretele de fațadă.

Țin minte să fi fost vreodată locuită. Bălăriile împânzeau mica grădină de flori din față. Geamurile erau oblonite cu storuri de lemn, precum și casele bătrânești. Firele de curent nu ajunseseră la ea. Antenă de televizor nu avea. Țigla de pe acoperiș era acoperită cu aceiași licheni execrabili; lucarnele de la mansardă erau astupate cu cărămidă înnegrită de ploi. La etaj, perele fusese năpădit de iederă. Nu-mi puteam da seama dacă are beci, demisol sau ceva. Nici cât de mare era nu știam; vița de vie astupase complet curtea interioară, învăluind casa în mister.

Copiii obișnuiau să se joace împrejurul ei. Mama, se înghionteau care să meargă să arunce o ochiadă în curte. Nici unul nu se găsea însă mai curajos. Necunoscutul îi înspăimânta. La fel și eu mă înspăimânta și pe mine.

Pentru cei mai tineri, dar mai în vârstă ca mine, construcția avea un iz de mit. Se comenteau adevărate povești despre locul acela. În searele de vară, noaptea în jurul focului misiv, se puteau auzi asemenea istorisiri. Cele mai multe erau scorneli de moment menite a-i face pe ceilalți să se-ngozească. Apoi, când omul îi doboră, se retrăgeau în corturi, dar nici unul nu îndrăznea să adoarmă. Imagini inspirate de povestiri, casa aceea lugubră, ca un altar al răului pe pământ, le opreau pleoapele a se-nchide și mintea a se odihni.

Am auzit și eu una din aceste povești. Trebuie să recunosc că m-a înspăimântat într-adevăr, că am dormit câteva nopți la rândul cu o pioza de pe noptieră aprinsă.

Se spunea că, acum mulți ani în urmă, poate o sută sau chiar mai mult, în casa aceea a locuit un om ce-și câștigase o faimă aparte. Nu șea niciodată ziua, nimeni nu-l văzuse merdând după alimente și nu se știa dacă are vreodată. Oamenii vedeau numai seara o lumină la ieșirea din geamuri. De cum se lăsa întunericul, cu toții știau că Vârcolacu' (așa-l denumiseră) se trezește la viață. Casa în care locuia arăta mai mult sau mai puțin cum arăta și în prezent, doar geamurile erau trase pe timp de zi și ridicate pe timp de noapte. Iar iedera lipsea. Vârcolacu' se trezise în orașul nostru pe nesimțite. Se infiltrase pe timpul cu încetul, până ce devenise parte din conștiința colectivă. „Stai cuminte, dacă nu te

dau la vârcolac!“ erau vorbele cu care-și potoleau părinții copiii mai neastâmpărați. Povestea spunea că de fiecare dată când dispărea câte un tânăr, toate privirile se întorceau către casa Vârcolacului. „Iar...“ spuneau oamenii cu o ciudată deznădejde în glas. Nu conta că se descoperea în câteva zile cadavrul dispărutului, într-o altă parte a orașului, nu conta că nu erau semne de maltratare sau mutilare de vreun fel; Vârcolacul era de vină.

Lucrurile au continuat așa o vreme, până ce răbdarea oamenilor a ajuns la limită. Atunci s-au adunat mai mulți bărbați, s-au sfătuit și au ajuns la concluzia că trebuia făcut ceva în privința aceasta. „Să-l linșăm“, propusese unul. Ceilalți fură de acord. Planul a fost pus la punct în câteva ore. Acesta implica așteptarea zorilor, când Vârcolacul avea să se retragă în camerele sale oblonite și întunecate. Apoi aveau să intre toți năvală peste el și să-l omoare. „Să plătească pentru toate câte ne-a făcut!“

A doua noapte s-au adunat din nou oamenii, de data aceasta având cu ei diferite obiecte. Povestea spunea că unul adusese până și un satâr de măcelărie.

Au așteptat cu toții înfrigurați sosirea zorilor.

Cel care-mi spusese mie toate acestea, părea atât de convins că într-adevăr așa se întâmplase, că Vârcolacul a existat cu adevărat, încât a reușit să-mi inducă și mie această stare.

Primele gene de lumină au coincis cu primele strigăte îndârjite îndreptate împotriva Vârcolacului:

- Să moară! Să moară!
- Linșați-l, oameni buni!
- Să plece înapoi de unde-a venit! Să plece înapoi în Iad!
- ÎN IAD! ÎN IAD!...

Au năvălit spre casa lui. I-au dărâmat poarta, au spart ușa de la intrare. Înăuntru era întuneric ca-n nucă. Unii s-au împiedicat și au căzut pe burtă. Au încercat să tragă obloanele, dar acestea păreau prinse în piroane. Întunericul a rămas.

N-au găsit nimic la parter. Au vrut să urce la etaj, dar, imprudenți, câțiva au căzut, treptele putrede rupându-se sub greutatea lor. Ceilalți au reușit, totuși, să ajungă la singura cameră de la etaj.

Era întunecată ca și parterul, dar cu toții avură un ciudat sentiment. Li se părea că nu sunt singuri în cameră. Vârcolacul era acolo cu ei. O știau. Și mai era ceva acolo. Nu-și dădeau seama ce. Aveau s-o știe curând...

Primul ajuns în cameră vru să deschidă oblonul. Prinse de el cu forță, dar când să-l tragă, simți o mână apăsându-se peste a lui. Carnea era rece iar unghiile crescuseră și se încolăciseră înfricoșător. N-a apucat să spună nimic și beregata i-a fost retezată. Picăturile de sânge fierbinte îl stropiră pe un altul - cel cu satârul - care începu să dea orbește în toate părțile. Astfel l-a tăiat pe vecinul său, care se nimerea să-i fie și bun prieten. A continuat să dea cu satârul și a reușit în cele din urmă să-l lovească pe Vârcolac.

- Spune ceva, bestie, urlă! se răstema la el în vreme ce-l ciopârțea în bucăți. De ce nu spui nimic? De ce nu urli?

Când a fost sigur că nu mai poate mișca, a spart storul cu satârul și a văzut masacrul. Pereții încăperii aceleia mari erau toți mânjiți cu sânge. În colțurile camerei erau grămăjoare de excremente și rămășițe putrezinde de carne. Omul a înnebunit pe loc. A început să plângă și să se vaite. Apoi, cuprins de mânie, a adunat toate bucățile celui care fusese „Vârcolacul“ și le-a îngropat în curtea de flori din fața casei.

Acolo, după o vreme, a crescut iedera ce acoperea acum fereastra camerei de la etaj.

Bărbatul cu satârul fusese dus la un ospiciu și îngrijit îndeaproape. Medicii nu mai știau ce să-i facă. Repeta întuna aceleași cuvinte fără sens.

- În cameră... eu pe perete... eu... numai eu... am mai omorât ceva acolo... eu... am mai...

Doctorii au fost cu toții de părere că aceasta e numai o formă de auto-culpabilizare și l-au lăsat în pace.

Bărbatul s-a sinucis curând, printr-o metodă pe care doctorii n-o putură defini. Se sinucisese din voință... Își ținuase răsuflarea până ce inima nu mai primi oxigen.

Povestea aceasta m-a bântuit multe nopți, nopți în care nici prezența lui Marius nu mă mai putea liniști.

Uneori, mă trezeam uitându-mă pe fereastra camerei mele la casa de peste drum. Vedeam fațada scorjită, vedeam vița de vie acoperind curtea interioară și vedeam iedera învăluind întreg peretele etajului și astupând singura fereastră, singurul loc prin care lumina ar fi putut pătrunde în camera aceea cu multe amintiri funeste. Conturul casei se profila pe spectrul lunii pline, iar eu așteptam de minut în minut să văd o lumină slabă apărând la unul din geamuri. Însă niciodată nu se întâmpla nimic. Casa rămânea aceeași de totdeauna, sumbră, teribilă și înspăimântătoare. Simțeam cum frica mi se ridică în gât și mă paralizază. Până nu era prea târziu, mă îndreptam spre pat, unde mă cuibăream sub plapumă. Lăsam veioza aprinsă și-mi trăgeam plapuma peste cap. Respiram greu sub acoperământul acela; mă treceau toate apele și mă vedeam nevoit să fac o spărtură prin care să primesc aer. Parcă simt și acum valul acela de aer rece care mă năpădea. Transpirația îngheța și începeam să dărdăi.

Astfel am petrecut multe nopți, fără ca altcineva să știe. Mama mă întreba a doua zi, când vedea oboseala din ochii mei, ce-am făcut toată noaptea. Nu-i răspundeam nimic. Ce puteam să-i spun?

Trecură astfel mulți ani până să mi se întâmple ce mi s-a întâmplat. Și poate că ce am acumulat în acești ani - frica, teama... teroarea -

a contribuit la derularea evenimentelor.

Era o dimineață de iunie. Soarele răsărise de câteva ore. Păsările nu cântau. Nu prea aveau copaci pe care să se așeze, așa că până și ele ocoleau zona. Prin geamul întredeschis, o pală de vânt flutura draperia diafană. Eu stăteam în capul oaselor, cu o pernă în chip de spetează, uitându-mă la dansul perdelei. Avusesem una dintre acele nopți în care transpiram din abundență. Răsăritul soarelui fusese ca o revelație pentru mine. Mă plictisise de obscuritate, de sforăitul infernal care venea din dormitorul părinților, de abajurul roșu al veiozei care transforma lumina. Ar fi trebuit ca, după atâția ani, să mă obișnuiesc, dar bănuiesc că nu te poți obișnui niciodată cu așa ceva...

Singurul avantaj pe care-l dobândisem era dezvoltarea imaginației. - În unele circumstanțe, asta s-a dovedit a fi extrem de nociv! - Noaptea visam cu ochii deschiși. Îmi imaginam o lume proprie, numai a mea, în care totul să fie cum îmi place mie, fără case bântuite și povești înspăimântătoare. A doua zi, la școală, așterneam pe hârtie tot ce se ivise nou în lumea mea. Nimeni nu știa asta. Nimeni. Era un lucru prea intim - prea *nelalocul lui* - pentru a fi împărțit cu cineva. Aveam caiete pline cu elucubrații de felul ăsta. Și astăzi când deschid unul dintre ele și citesc rândurile caligrafiate stângaci, cu o cerneală estompată, simt momentele acelea atât de vii în mine!

Ceasul mecanic de lângă veioză arăta ora 6,25. În casă începuse deja forfota. Tatăl meu se întorsese ca de obicei târziu de la serviciu, iar acum mormăia obosit cuvinte indescifrabile. Mama, îmi puteam da seama foarte bine, era în bucătărie, pregătind micul dejun pentru tata și pentru mine. Școala nu începea decât la ora 8, dar era destul de departe și eu eram nevoit să plec mai repede de acasă. La 6,30 era ora scolarii. Dacă ceasul meu nu suna, venea mama și mă trezea. Astfel se întâmpla de cele mai multe ori, fiindcă orologiul meu era din cele vechi, care se încăpățânează să nu funcționeze cum trebuie.

Urmăream mersul lin și monoton al secundarului și în minte ticluiram planul. Eram decis să nu merg la școală în acea zi, să invoc o răceală imaginară și să rămân acasă. De câteva săptămâni bune puneam la punct planul, în fiecare detaliu. Pentru a fi boala mai veridică, furasem cu o zi înainte o bucăciță de cretă de pe portativul de la tablă și, cu o jumătate de oră înainte, o dizolvasem în apă. Băusem apa și acum simțeam cum mi se umplu picioarele cu plumb și capul îmi țiuie. Speram doar să nu țină mult și să mă zădărnicească în punerea în practică a planului.

Când ceasul indica 6,30, am auzit pașii nesiguri ai mamei pe coridor. Am văzut clanța apăsându-se și ușa deschizându-se. Durerea de cap era atât de puternică, încât, în primele momente, nu am recunoscut-o pe mama, cu toate că știam că este ea.

Era imposibil să se îndoiască de starea mea; mă simțeam cu adevărat rău.

- Ce ai, Ovidiu? mă întrebă mama.

- Mmm... i-am răspuns eu prin ceață.

M-am străduit să-i explic că nu mă simt prea bine, că ar fi indicat să rămân acasă...

Fiindcă se grăbea, nu a stat mult pe gânduri și a consimțit. A sunat la școală să anunțe și, în

jumătate de oră, mă aflam singur, cu un termometru care arăta 38 cu 2 pe noptieră, cu o compresă rece pe frunte și... o mulțime de întrebări.

Înainte să plece, trecuse și tata pe la mine.

- Cum o mai duci, amice? mă întrebase el, absent.

- Mmm... i-am dat eu același răspuns ca mamei.

- O să te faci bine, a continuat el fără inflexiuni, plat.

Apoi a părăsit camera, iar eu am așteptat să aud ușa de la intrare închizându-se.

Liniștea mă învăluia. Singure, țiuiturile din craniu le auzeam. Îmi era frică să nu fi exagerat. Cerusem înainte câteva păreri ale colegilor de clasă. Ei experimentaseră metoda și îmi spusese că, după puțin timp, totul revine la normal. Întrebarea era acum ce însemna „după puțin timp”. Timp aveam eu; până la ora 2 era destul.

Mâncasem pâinea prăjită frecată cu usturoi și unsă cu unsoare pe care mi-o lăsase mama, spunând că e cel mai bun tratament, dar nu simțeam nici o ameliorare. Luasem cu apă și jumătatea de algocalmin; îmi schimbasem compresa rece de câteva ori - tot fără rezultat.

La ora 12 mi-am spus că trebuie să încerc și în condițiile date, altfel cine știe când mi se va mai oferi ocazia. Eram sătul până peste cap de legende, de mituri afurisite. Iar povestea aceea-mi produsese mult prea mult rău... Decisesem să mă încumet singur spre casa misterioasă. Îmi ajunseseră nopțile nedormite și coșmarurile oribile de până atunci.

Am dat plapuma la o parte și am sărit în papucii de casă. Cu îmbrăcămintea a fost mai cu cântec. Nu știam ce să-mi iau, și orice alegeam, mi se părea prea mult, prea... extravagant. Eu nu mergeam în definitiv nici la vânătoare de lei cu un safari, nici la o sindrofie - mergeam până peste drum să arunc o privire în curtea „vecinului”.

M-am decis în final asupra unei perechi de jeansi decolorați și roși în genunchi și asupra unei cămăși subțiri de vară, fără mâneci. Astfel echipat am ieșit din cameră. Cheia mea cu șnur, pe care o atârnăm de gât când mergeam la școală, era la locul ei. Am luat-o și am dat să ies.

Curtea noastră interioară era cam pustie. Câteva tufe crescuseră alandala, doi-trei butuci de trandafir și, cum era obiceiul, vița de vie suspendată deasupra. Poarta era vopsită în verde și ușa era atât de masivă, că mă căzneau s-o deschid de fiecare dată.

Și de data aceasta am depus un efort suplimentar, dublat de febra care nu voia nicicum să scadă.

De-ndată ce m-am văzut în stradă, am încercat să mă prefac indiferent, în cazul în care vreun vecin avea de gând să iasă la o plimbare.

Am traversat macadamul fără dificultăți.

Când am ajuns în dreptul porții casei misterioase, o ușă din vecini s-a deschis. Un cap aproape pleșuv s-a ivit, apoi un baston de bambus vechi a bocănit pe trotuar iar eu nu mai știam ce să fac. M-am prefăcut în continuare indiferent și am făcut câțiva pași mărunți în josul străzii.

- Tu nu ai azi școală? a răsunat o voce apocaliptică în urma mea. Eu continuam să nu aud decât țiuitul din cap și, undeva tare departe, bocănitul bastonului uscat.

Nu am răspuns.

Pesemne că bătrânul o lăsase baltă, fiindcă nu am mai simțit prezența lui. Se îndepărta. O luase în susul drumului, unde era o dugheană într-o casă veștejită, de unde-și cumpărau bătrânii tutun de pipă.

Timp de câteva minute am continuat să merg agale, fără să respir, neîncercând nici un moment să arunc o privire îndărăt, de frică să nu fiu întrebat din nou cine știe ce.

Pe urmă, când puteam fi sigur sută la sută că bătrânul trecuse de colțul străzii și nu mă mai putea zări, am făcut stânga împrejur și am constatat cu uimire că mă îndepărtasem destul de mult de casa misterioasă.

Am făcut primul pas înapoi, întrebându-mă ce caut eu totuși. Nu aveam nici cea mai infimă idee despre ceea ce speram să găsesc acolo. Doar nu mă așteptam să dau peste o comoară ascunsă... sau peste o casă într-adevăr bântuită de spiritul celui omorât. Atunci, ce căutam?

Nu mi-am acordat nici un răspuns, mulțumindu-mă să înaintez. Hazardul avea să hotărască.

Când am ajuns din nou în fața porții mă toase, eram tot transpirat, de parcă parcursesem un deșert întreg pe o vreme toridă. Mi-am trecut mâna peste frunte și mi-am dat seama că febra nu scăzuse cu nimic. Am încercat să nu mă las influențat de asta. Am apăsat pe clanță cu nesigurantă. Mecanismul, îmbătrânit, oxidat, mâncat de rugină, cedă totuși. Poarta era deschisă. Un univers bizar se înfățișa înaintea mea, așteptând să fie explorat. Într-o singură fracțiune de secundă mi-au venit în minte toate basmele, toate istorisirile înspăimântătoare care circulau despre locul unde aveam eu de gând să intru. Și deasupra tuturor, trona povestea Vârcolacului. Într-un moment m-am surprins până și uitându-mă la lemnăria porții după semne de satâr... Am simțit o undă de ezitare, pe care au izbutit să o anihileze amintirile tuturor nopților nedormite și petrecute într-un lac de sudoare sub plapuma îmbăcsită deja de propriu-mi iz.

Cu ceva mai multă siguranță (sau îndârjire) am împins ușa porții. Balamalele scârțâiră ușor picurându-și firișoarele de rugină pe pământ.

Curtea era întunecată. Lăstarii viței de vie se agățaseră de fiecare lucru posibil, într-o încercare de imobilizare parcă. Printre crăpăturile cimentului turnat pe jos ieșeau tufe mari de ierbururi sălbatice. Pe peretele casei crescuseră aceiași mușchi jilavi ca și pe fațadă, ca și pe acoperiș. Întreg locul răspândea un miros greu fetid, care te amețea îngrozitor.

Am făcut primul pas și am fost surprins că m-am scufundat puțin în verdeața cărnoasă. Mă simțeam ca pe un plaur cu vegetație luxuriantă din deltă. A trebuit să-mi feresc capul, pentru că nu fi zgâriat de brațele butucănoase ale viței de vie.

Nu reușeam încă să întrevăd intrarea în casă și începeam să mă întreb dacă nu este destul până unde am ajuns; mulți nici până aici nu ajunseseră. Dar nu; îmi spuneam că, dacă ar început un lucru, trebuie să-l duc la sfârșit - fi acesta bun ori rău.

Am mai înaintat cu un pas, apoi cu încă unul, și încă unul... Parcă umblam pe un plutitor; îmi pierdeam echilibrul la fiecare încercare de înaintare.

(fragment)

SUBLUMINIC, SUPERLUMINIC

de IOAN BUDUCA

Este umilitor de-a dreptul să constați, atunci când îl citești pe Richard Rorty, de pildă, cât de mult se află dezbateră filosofică românească în afara liniilor principale ale gândirii acestui secol. Nu avem gânditori contemporani cu secolul. Prin Noica și urmașii săi ne-am cantonat, o dată în plus, în secolul al XIX-lea, și acolo am rămas. Nu avem pe cineva care să fi pus în dezbatere răsturnarea ce s-a petrecut cu Nietzsche, când canonul Platon-Kant a fost inversat: nu ceva ce s-ar putea numi esență stă ca temei lucrurilor, ci jocul aparențelor, ceea ce a fost numit *maya* într-un limbaj de dinaintea lui Platon. Nu avem, de asemenea, un filosof puternic care să fi înțeles ce a încercat, de fapt, Heidegger prin punerea limbajului în poziția de casă a Ființei: o tentativă de reîntemeiere a canonului Platon-Kant prin cercetarea rostirii ca fiind locul unde se ascunde - dezvăluie temeiul tuturor ființării. Nu avem, în fine, o linie de gândire care să fi înțeles că postmodern are ca referință chiar canonul Platon-Kant, potrivit căruia există un dincolo al existențelor, în vreme ce postmodernitatea stă pe presupuziția că totul e aici și acum, în contingente pure, așa-zicând, lipsite, așadar, de orice ar fi definibil ca „transcendent“, „natură intrinsecă a lucrurilor“, „sine“ etc.

Nu avem, iată, nici măcar o înțelegere la care Ioan Petru Culianu ajunse deja, aceea potrivit căreia evenimentul cognitiv major, cel mai plin de virtualități, care s-a petrecut în acest secol a fost revigorarea gândirii cosmologice. De ce? Pentru că acolo, în noile cosmologii, bazate pe cuantică, se găsește cheia refacerii unității cognitive între *maya* ontogenetelor și acel „dincolo“ la care gândirea nu poate renunța și nu poate renunța pur și simplu pentru că acel ceva pe care îl numim „conștiință“ pare să fi un tip de computer, singurul, înzestrat cu puterea de a afla că este programat - nu și cum - de ceva pe care îl va numi „conștiință universală“.

Nici măcar nu este citat în dezbateră actuală din România un fizician, Régis Duthéil, care a construit cea mai revoluționară cosmologie de inspirație cuantică, una al cărei potențial explicativ poate face față iminim asupra tuturor fenomenelor misterioase pe care în ultima vreme le-am numit „paranormale“.

Régis Duthéil extrapolează cosmologic ipoteza existenței tahionilor, particule cu viteză superluminoasă, ipoteză ce a fost derivată din celebre experimente de cuantică în care particulele își „comunică“ informații într-un timp nul, instantaneu, în pofda distanțelor dintre ele. Extrapolarea nu face decât să pună în joc ipoteza existenței unui univers superluminic care este despărțit de universul nostru subluminic printr-o frontieră care n-ar fi decât, așa-zicând, „zidul luminii“, constituit din particule ce interacționează numai la viteza luminii (fotoni, neutrino etc.)

Legile relativității și ale cuanticii construiesc totul. Universul particulelor superluminice este conceput la universul nostru, subluminic, prin ceea ce numim „conștiință“. Conștiința prezentă în observator - experimentator intervine în orice măsurătoare de experiment, în sensul că înainte de a efectua măsurătoarea totul era posibil (viteză, poziție etc.). Prin efectuarea măsurării, în prezența conștiinței, indeterminarea cuantică se precizează în date bine determinate.

Universul superluminic se dezvăluie prin conștiință în diferite modalități considerate paradoxale în că, ori paranormale, în experiența cotidiană. De efectul determinist al observatorului în lumea indeterministă a cuanticii la fenomenele de clarviziune cuantică nu e decât un pas.

Rezultă cu necesitate din legile relativității că în universul superluminic avem o oglindă a legilor fizice din lumea sublumină. Acolo timpul este ceea ce aici este spațiul. Nu curge. Este un univers instantaneității, al simultaneității tuturor eveni-

mentelor, trecut, prezent, viitor nu mai au sens. Totul se petrece într-un timp static, necurgător, etern. Totul se petrece la nivel de informație - semnificație, dar invers decât în lumea subluminică: cât mai puțină informație, cu atât mai multă semnificație. Particulele care se apropie de viteze superluminice infinite vor avea energia apropiată de zero. Particulele de tip, așa-zicând, „divin“, cu viteze infinite de mari, vor avea energie zero, informație zero și putere semantică absolută.

Cinematica timpului în universul superluminic se cuplează pe nivelul semantic al lucrurilor. Dumnezeu evoluează, așadar, dar nu în timp fizic de tip subluminic, ci în timp semantic, ceea ce se traduce prin instantaneitate în termenii timpului cinematic subluminic. Propriu timpului divin este creșterea puterii semantice simultan cu descreșterea energiei fizice și a structurilor sale informaționale. Ordinea crește semantic, iar dezordinea descrește informațional. Absolutul semantic are a fi un nimic informațional și un zero energetic, neantul.

În sens invers, informația se iveauă și crește pe măsură ce energia zero a absolutului crește din ordinea semantică absolută, pe care nu o diminuează, dar o face să descrească. La frontiera dintre superluminic și subluminic, acolo unde totul are viteză constantă a luminii, conștiința semantică de origine divină se inflexează în oglindă și își inversează datele cosmologice: spațiul semantic devine timp semantic, iar simultaneitatea semantică devine succesiune temporală, timp fizic. Cunoașterea integrală devine cunoaștere parțială. Dar părțile de conștiință din lumea sublumină sunt holografice. Ele reproduc semantica întregului, fără a reproduce și conștiința acestei semantice. Atunci când, prin accident, ori prin anume tehnici, conștiințele cele mai evolute semantic, cele umane, au acces la semantica întregului simultan, devin conștientizabile informații din trecut, ori din viitor.

Tot ceea ce se petrece în universul semantic al vitezelor superluminice are natura libertății, întrucât, neexistând timp, nu există cauzalitate, nu există un „înainte“ pentru un „după“. Liberul-arbitru al conștiinței, acolo își are natura sa proprie și de acolo și ia puterea amintirii, în timpul fizic, de propria sa natură. Determinismul are nevoie de timp curgător ca să apară în conștiință. În timpul vitezelor subluminice, totul pare determinat, lipsit de libertate. Cu toate acestea nu există decât cauzalitate semantică, nu și una de natură fizică. Ceea ce pare cauzalitate fizică este o aparență ce se instituie prin transformarea sincronității în diacronicitate.

Aparență este tot ce conștiința „percepe-crează“ în regimul vitezelor subluminice. Nu percepe și nu creează nimic, în fapt. Trăiește succesiuni temporale și „percepe-crează“ holograme fizice. Dar își amintește, are intuiția superluminică a originii semantice a lucrurilor. Nu are însă nici o proiecție fizic-holografică ori informațional-semnatică a transformărilor care au loc la frontiera superluminic-subluminic. Nici nu ar avea cum să aibă. Acolo, spațial-semanticul trece în aparență fizică, devine temporal-fizic. A percepe aceste transformări este conștiință, nu conștiință, iar conștiința este un mister cu două fețe care nu se pot percepe una pe alta, un avers care nu vede reversul, sau un revers care nu vede aversul. E o problemă de pură matematică cosmologică. O poți conștientiza, fie în regim de univers semantic, fie în regim de univers fizic. Dar nu le poți cupla într-o conștiință unificată. Unitatea are două fețe așa-zicând, contradictorii. Ceea ce reli-

giile și filosofia au „știut“ dintotdeauna. Ființă-devenire. Esență-aparență. Dumnezeu-om. Increat-creat.

Ce înseamnă a ști? Atâta tot: că universul semantic al superluminii are un reprezentant în lumea subluminică, anume conștiința. Care are a fi conștiință semantică, pe o față a unității, și conștiință temporală, pe cealaltă față. Contradicție? Un simplu cuvânt al rațiunii, care este conștiința temporală. În lucruri nu există nimic contradictoriu. Există doar conștiința, cu cele două universuri ale sale. Ieșirea din contradicție nu se poate face în interiorul unui singur aspect al întregului, pe o singură față a realității. Non-contradictoriul este un atribut al întregului, care nu este inteligibil prin legile unei fețe, ori prin legile celeilalte, ci prin și-și-ul lor cosmologic.

Iată de ce cosmologicul este unicul mediu al inteligenței care poate dizolva non-contradictoriu aporiile rațiunii, dimpreună cu aporiile divinului.

Problema contradicției nu e dată spre a fi rezolvată, ci spre a fi dizolvată. Ieșirea din contradicțiile rațiunii nu are poartă rațională. Poarta acestei ieșiri este cosmologică și ea a fost numită printr-un termen subluminic „moarte“. Abia acolo, în transformările pe care le-am numit așa, superluminic conștiinței se eliberează de legile subluminicului, date prin corp, anume prin cortex; acolo are loc eliberarea, și anume iluminarea. Moartea nu este o problemă, ci ieșirea din ea.

Acest secret l-au știut orientalii din vechime și îl știu urmașii lor de azi. Eliberarea conștiinței superluminice din subluminicului cortexului se obține numai prin moarte, iar moartea poate fi învățată încă în corp viu fiind. Cum? Prin conștientizarea minții. Prin deconectarea minții de la rețelele ce o țin cuplată la universul subluminic. Cum? Prin golirea minții de informații, anume prin anularea identificării ei cu diversele niveluri informaționale ale existenței subluminice: idei, dorințe, ego, sine. Efectul unor asemenea tehnici de mortificare a minții subluminice: reidentificarea ei cu semantica superluminică de energie zero. Zero gânduri subluminice - infinite semnificații superluminice. Descreșterea energiei gândului până la pragul energetic zero, non-vibrațional. Este iluminarea de care au vorbit maeștrii spirituali ai Orientului. Ieșirea conștiinței din curgere temporală și reintrarea ei în spațiul natal al eternității semnatice.

De neconceput, pentru noi, conștiințele fascinate de temporal și de rațiune, dar la fel de reală ca și o durere de dinți (adică *maya*) - dovada experimentală este următoarea: Lao Tzi (și alții ca el) n-au murit cum se moare, ci și-au dematerializat trupul prin asemenea tehnici de transformare inversată în care subluminicul redevine superluminic. Problemă? Nu. Practică energetică. Tehnică spirituală de anulare a energiei gândurilor. Conștiința superluminică, de natură semantică, se eliberează de informaționalul subluminic și nu mai curge pe fluxul temporal din lumea fizică a subluminicului.

Prin urmare, semanticul are a fi gândibil ca inversare în oglindă a informaționalului: liberă asociație de arhetipuri de infinite semnificații, în superluminic, transformate în „dogme“ temporale-informaționale, împietrite adică în materia energiilor mari, în subluminic. La mijloc, conștiința. Unitate aparent contradictorie a semanticului și a informaționalului.

Dar ce nu e aparent, apărând din ceva ce nu e a fi, ci a ști? Știu că nu știu. Cunoaște-te pe tine însuși!

gheorghe mândrescu:

„MARIAN (PAPAHAGI) REPREZENTA O ALTĂ LUME; ERA ITALIENISTUL CU FOARTE MULTE RELAȚII AICI“

Laura Mesina: Domnule vice-director Gheorghe Mândrescu, ați venit la Roma, la Accademia di Romania, acum câteva luni, în iulie 1999. De ce anume vă e deja dor?

Gheorghe Mândrescu: Mi-e dor să am mai multă plutire deasupra lucrurilor, ca să pot să simt că le cuprind în liniște și să nu mai fiu stresat de gândul că nu reușesc să fiu în timp cu toate câte le am de făcut aici. Nu mă pot plânge că nu sunt idei ca să pot face ceea ce mi-am propus și că nu sunt chiar și unele reușite, dar această presiune - foarte variabilă -, care mă copleșește în unele zile, nu-mi lasă deloc timp liber. Timpul meu liber se rezumă uneori la ziua de duminică, atunci când, recunosc, mă pot bucura de mici vizite la monumente - ăsta e singurul lux, și, pe drept cuvânt, e mare lucru. Dar aștept să am două-trei ore de seară, în care să lucrez ca altădată și chiar - pentru că-am venit cu un gând de-acasă - să încep să adun ceva foarte exact legat de visurile mele tainice de cercetător.

L.M.: Dorurile de care vorbiți văd că sunt legate de „casa“ de la Roma. Dar Clujul?

Gh.M.: Mi-e dor de familia mea, de colegi, de prieteni, dintre care unii vor veni aici cu diferite prilejuri: congrese, conferințe. Să sperăm că acestea vor fi unele din reușitele de după venirea mea, pentru că mi-am dorit ca, împreună cu bursierii Școlii Române, să inițiez aceste lucruri și să obțină, astfel, încă o dată acreditarea specialiștilor pentru temele lor de cercetare.

L.M.: Ce lucruri ați lăsat neterminate acasă?

Gh.M.: Am avut multe semnale pentru realizarea unui alt vis; ca om care a lucrat 32 de ani într-un muzeu de artă, am o anumită experiență și o mare pasiune pentru domeniul muzeologiei și muzeografiei. De aceea, pentru că știu că în țară e un domeniu discutat doar în anumite cercuri de specialiști și mai puțin pus la punct în rândul colegilor muzeografi, ei înșiși aflați într-o perioadă de mari schimbări, cred că este nevoie de o punere în discuție, de o clarificare a unor probleme, și privind evoluția muzeologiei, dar și latura practică, a muzeografiei. Aș vrea ca în momentul în care voi putea să mă ocup de bibliografia pe care o aveam semnalată de-acasă, dar care nu există în România, să mă aplec și asupra acestor chestiuni strict profesionale.

L.M.: Păreți foarte prins de „Roma“ dumneavoastră, pe care o „construiți“. Cum

v-ați împăcat cu „Roma pierdută“, cea „neterminată“ de neuitatul profesor Marian Papahagi?

Gh.M.: Sunt foarte „prins“, cum spuneți, de Roma, pentru că am crezut în ideea cu care Marian a plecat spre ea din Cluj. L-am admirat atunci când a pornit la drum și îi doream din tot sufletul să împlinească ce își propusese. Am discutat cu el pe atunci de unele jaloane pe care voia să le stabilească. Mă gândeam cu foarte multă mândrie că va face acest lucru.

Viața, din nefericire, a vrut să se întâmple așa cum s-a întâmplat. Marian reprezenta o altă lume; era italienistul cu foarte multe relații aici. Sunt convins că dacă v-ar fi întâmpinat, ați fi văzut cu câtă promptitudine, cu câtă deschidere extraordinară v-ar fi lansat pe piste de care aveți nevoie în ianuarie, ca să vă începeți drumul. Mai ales că sunteți mulți filologi în echipa aceasta, mulți oameni apropiați de lumea pe care el o avea la îndemână prin legăturile pe care și le făcuse, grație renumelui său deosebit. Eu sunt istoric de artă și am „trăit“ Italia și prin relațiile pe care mi le-am făcut la Firenze mai ales, acum 28 de ani, și pe care le-am cultivat prin prieteni, în domeniul muzeologiei și muzeografiei, în special; și-apoi, ca un îndrăgostit de Renaștere, am trăit prin lectură, prin imagini, prin rarele călătorii de care am mai avut parte de-atunci, sub mirajul lumii acesteia în care ne aflăm acum. Dar, pe de altă parte, sunt istoric, și un istoric care a gândit în ultimii 30 de ani mereu echilibrul normal al nației noastre, al formării sale; cred că în această privință sugerez o notă aparte, care îmi permite să cred cu foarte multă tărie în datoria pe care o am aici, în primul rând de a recupera acel fond de informație de care românii au fost lipsiți atâtea decenii. De aici pleacă pentru mine impulsul care îmi dă tărie, în această perioadă foarte grea, pleacă acest crez, această imagine foarte limpede a ceea ce știu că am de făcut. Cred că pot ajuta, cu calm, cu perseverență, tot acest grup, și, dacă voi mai rămâne, și grupul de bursieri care vine, tocmai pentru consolidarea acestor deschideri, a acestor căi care au fost, care n-au mai fost pentru zeci de ani și care trebuie să mai fie.

L.M.: Ați început să-mi răspundeți la prima întrebare pomenind verbul „a pluti“. Dar vorbiți, de altfel, tot timpul, de „construcție“. Ce vreți să construiți, domnule director?

Gh.M.: În primul rând, știu că e mai greu de pornit la drum față de cum, poate, mi-am

imaginat în primele săptămâni de la aflarea veștii că voi veni vice-director la Accademia și, mai ales, în primele două luni după sosire. Am fost prins de ideea de a consolida acest grup de bursieri, de încrederea că această „școală“ există și că va merge înainte. Sper că am reușit să încheiem cu bine, prin evaluarea bursierilor de către o comisie româno-italiană, primele opt luni; ecurile de la ministerele o ne tutelează au fost favorabile. Construcția urmează de acum. Atunci doar am finalizat împreună o etapă a stagiului de cercetare. Acum cred că începem să ne adunăm, cei câțiva care credem cu mare tărie în necesitatea acestor lucruri. Încerc în primul rând să reconstruiesc ceea ce a fost dărmat; caut normalitatea în a fi primit și a trăi într-o societate în care avem atâtea frați, care nu ne-au uitat sau pe care i-am îndepărtat de lângă noi de tot; să fim împreună cu ei în această familie academică română. De aceea, vreau să construiesc în primul rând încrederea pe care colegii noștri de la Roma trebuie să o aibă în noi. Încrederea că nu mai e aici ceea ce au fost obișnuși să vadă în perioada comunistă, că suntem oameni care dorim cu totul și cu totul altceva, că vrem cu adevărat să ne întoarcem fața spre lumea din care am fost smulși, și aceasta cu o deschidere de mare complexitate. Și pentru că acest grup de bursieri „Vasile Pârvan“ are în componența sa o mare diversitate de specialiști. Pe drumul consolidării instituției, sigur că trebuie să încercăm să eliminăm o parte din elementele care încă mai apasă asupra „vehicolului nostru. În aceste luni s-au făcut, cred, multe progrese cu ajutorul celor care m-au trimis aici. Aceasta e abia deschiderea, de acum urmează concretizarea. Am un plan, o direcție clară, de căile, strategia, tactica de moment reprezintă de fapt procentul de creativitate de fiecare poate una dintre cele mai fascinante părți a muncii pe care o am aici, pentru că efectul îl imaginez un mod personal - fiind coordonatorul activităților de la Accademia - de a participa la viața celorlalți, de a mă manifesta, de a-i face cu răbdare pe bursieri să se adune jurul meu, să formăm o echipă care să vadă dincolo de particularitățile și de interesele fiecărui, marea responsabilitate pe care o au și alături de mine, pentru că și ei trebuie să construiască alături de mine jaloanele pentru următoarele generații. Faptul că am reușit să lansăm câteva întâlniri, colocvii cu românii și italienii, trei-patru în desfășurătorul celor opt luni, să fim acceptați de celelalte academii

școli, cum s-a întâmplat de curând cu belgienii, ne reprezintă deja. Așa cred că se poate construi, plecând de la aceste lucruri practice. Eu sunt perfect convins că oricare dintre acești tineri cercetători are calitățile necesare acestui drum. Nu cred că a fost o alegere întâmplătoare, am încredere în decizia lui Marian și a comisiei care a reprezentat instituțiile care îi aștează. Trebuie să existe și o anumită atitudine intelectuală care să îi ajute să se formeze ca un grup, ca să existe o anumită viață internă. De aceea, ar trebui să fie o participare mai mare la realizarea ideilor pe care le lansez, la realizarea acestei construcții. Aș vrea mai multă participare și susținere, chiar atunci când se cer anumite sacrificii din timpul și comoditatea fiecăruia, din planul pe care fiecare și l-a îndeplinit în aceste luni de singurătate. Se cere parcă o conștientizare și din partea grupului a importanței momentului pe care îl trăim, pentru că noi construim, punem bazele pentru celelalte generații "Vasile Pârvan", cele care vor veni.

L.M.: Ca vice-director la Accademia, ați putea face un "portret al bursierului"? Ce credeți că s-ar aștepta de la un bursier de azi și de mai târziu, acest stagi de cercetare acordat fiind cea mai importantă bursă a statului român?

Gh.M.: Este o bursă foarte importantă și mi-aș dori ca cei care vor ajunge aici să vină cu aceeași dorință de a-și face datoria pentru idealurile pentru care școala a fost făcută în perioada interbelică, pentru eforturile depuse astăzi pentru refacerea ei. Este extraordinar faptul că o mână de oameni a reușit să fie în jurul lui Marian Papahagi și să repornească lucrurile. Or, o asemenea renaștere trebuie să fie susținută de atmosfera despre care vorbeam, să fie un amestec de orgoliu, de mândrie, de încrâncenare în a duce cât mai eficace la capăt cercetarea, de a oferi cât mai repede rezultatul, susținut de acest tezaur de informații extraordinar, care trebuie pus în lumină cât mai bine. Sunt convins că cei de-acasă vor simți o mândrie extraordinară când acești bursieri vor confirma și vor aduce cât de repede dovezi care să spună că, iată, ne întorcem spre lumea care ni s-a refuzat atâtea decenii.

L.M.: Biblioteca de la Accademia di Romania in Roma, care ar trebui să asigure o parte importantă din bibliografia acestor tineri bursieri, face față cerințelor circuitului academic străin din Roma?

Gh.M.: Nu, la ora asta, categoric nu. Știu că era o altă mare durere a lui Marian, în privința cărții. Eu am preluat de la el acest gând. Biblioteca românească de aici a fost masacrată, cu toate că, înainte de război, fusese cotate ca a doua din Roma, în ceea ce privește materialul bibliografic pentru epigrafie; bibliotecă despre care prof. G. Lăzărescu îmi spunea acum un timp că, încă în 1964, era răvășită prin curtea interioară; bibliotecă ce nu s-a putut păstra, așa cum s-a păstrat, spre exemplu, cea de la Accademia Poloniei, și pe care am avut plăcerea s-o văd; cu toată perioada comunistă prin care a trecut și ea, a rămas intactă, din 1938, când s-a format școala poloneză. N.B.: Accademia ființează din 1922, a doua școală formată la

Roma! Ați atins un punct foarte dureros, este una dintre cele mai neplăcute situații pe care trebuie să le rezolv. În primul rând, încă nu ne bucurăm de dreptul pe care l-am avea de a ni se returna tot ceea ce a fost al nostru...

L.M.: Din partea Bibliotecii Academiei Române de la București.

Gh.M.: Din partea tuturor celor care, probabil, încă nu au încredere că noi reprezentăm un punct de legătură cu ceea ce a fost aici înainte de război. Academia Română ar trebui să fie mândră că se încearcă renașterea acelei părți care era legată de trupul său instituțional din România. Cred că a face aici o nouă bibliotecă de valoarea celei care a fost înainte de 1947 este o datorie sfântă pentru toți, pentru că prin această "fereastră" cultura română va putea lansa Europei - cercetătorilor veniți la Roma, la școlile țărilor lor, dar și intelectualilor italieni - semnale mult mai multe decât orice altă bibliotecă din țară. Dacă această bibliotecă va intra în circuitul roman, cu mijloacele de astăzi, prin informatică și calculatoare și cu posibilități rapide de consultare a fondurilor sale, refăcute și reconsolidate cu ajutorul catedrelor din țară, al specialiștilor în domeniile în care este specializat fondul de carte de aici, cred că vom face un lucru mult mai bun decât prin alte multe alte acțiuni culturale. Nu vreau să diminuez rolul nimănui, dar cred că noi avem o capacitate extraordinară la Accademia, prin ceea ce oferim Romei - și nu numai ei -, să intrăm cât mai repede în uniunea institutelor de cercetare pe care alte țări le au aici. Această extraordinară capacitate ne ajută să pătrundem mai ușor chiar în sfera de interese și de cunoștințe a multora din țările europene cu care fie bursierii "Pârvan", fie ceilalți bursieri care vin aici, fie institutele din țară ar putea realiza legături direct sau indirect. Or, în acest caz, biblioteca reprezintă pilonul principal. Bursierii vin și pleacă, biblioteca trebuie să rămână punctul nodal de atracție pentru toți străinii interesați de noi. Oricând un profesor sau un cercetător din arheologie, paleocreștinism sau epoca medievală este interesat de zona noastră să găsească aici o bibliografie de specialitate care să ne reprezinte. Cu ce altă sursă de informare putem face în afara României aceste legături? O sursă de

informare precisă, bine catalogată și bine selecționată de acum încolo și cu ajutorul generațiilor de bursieri, care vor duce mai departe această selecție pe domenii a bibliografiei. Sunt selecționați ca cei mai buni tineri specialiști din țară, ei trebuie să sublinieze tocmai valoarea aducerii acestei informații aici pentru a putea fi răspândită apoi, prin legătura cu celelalte școli-surori. Or, munca aceasta care va fi a "Pârvanilor" de la anul încolo sau de la 1 ianuarie 2000, cât mai sunt cei de acum aici, trebuie să se bazeze pe refacerea a ceea ce a fost distrus. Cred că această dorință, ferm afirmată, cu colaborarea bibliotecilor din țară, cu apelul pe care voiam să-l lansez apoi colecționarilor de carte din România sau bibliotecilor care au dublete, de a participa cu toții la refacerea sau chiar amplificarea nucleului valoros de până în '47, mi se pare a fi una din marile încercări ale școlii în etapa următoare. Sper ca toți cei care vor veni la Accademia di Romania vor deveni tot mai conștienți de nevoia de a ne sprijini și de a sprijini, în definitiv, promovarea valorilor și intelectualilor români dincolo de granițe.

L.M.: Dumneavoastră coordonați programele culturale ale Centrului Cultural Român din Italia. Ce propuneți ca director, responsabil și manager implicit al acestor programe-proiecte, către instituțiile acreditate din România, către uniunile și asociațiile care ar putea să participe la realizarea lor și să colaboreze cu Accademia?

Gh.M.: În primul rând, trebuie să plecăm de la ce putem face în acest moment. Eu îmi dau seama că țara trece printr-o perioadă extrem de grea. Bani nu sunt. Degeaba aș încerca acum să fac o zgomotoasă ieșire în prim-plan, arătând cât de neputincioși suntem în a face x, y programe, așa cum le realizează celelalte centre culturale, și unele nu cu foarte mulți bani. Nu e o problemă chiar numai de bani, ci de un anumit management și de o anumită bună-credință, bunăvoință a celor care sper că încet-încet vor începe să creadă în noi. Asta, practic. Dar pe lângă Centrul Cultural, Accademia găzduiește și bursierii, care trebuie să devină, și pentru cei care lucrăm aici și pentru cei care ne ajută din țară, punctul principal al acestei instituții. Iar pentru ca atmosfera de cercetare să se consolideze, pentru ca oamenii să se bucure de renașterea muncii lor, trebuie să intrăm într-o nouă fază, cea a stabilirii relațiilor, pe care Accademia di Romania trebuie să le aibă cu lumea din țară și nu numai.

L.M.: Domnule Director, vă mulțumesc pentru că mi-ați dat ocazia să stăm de vorbă în legătură cu această școală, renăscută după 50 de ani prin efortul extraordinar al profesorului Marian Papahagi, prin eforturile altor mari oameni de cultură care la ora actuală ocupă posturi importante în România și coordonată, acum, de Dumneavoastră. Vă doresc, totodată, și mult succes.

Gh.M.: Și eu vă mulțumesc.

gelu vlaşin

autoshapes

în camera 217
m-am împrăştiat
aşteptând să-mi
vorbeşti despre cum e
să fii
importantă
doar tu
eugenia pictată
pe

etajera cu biblia plină
de praf sau
patul cu dungii
revărsate
peste
perechi (poate)
şi cioc-cioc

două ====== pepsi

un assos şi
un plic de
cafea
„dă-mi un vin
patru beri şi-o
poiana
aş vrea“
vasele zepter
uitate-n valiză uşor
nervii mei
rătăciţi prin spaţii
închise la
terasa motor
iată povestea surprinsă
de
omul-decor

panic disorder

nu
sunt un
zâmbet care-şi arată
colţii prin
sufragerii când
ceaiul clocoteşte la
paradă şi
nici piatra de
moară pe
sufletul tău

putred
nu
sunt un
cadavru peste
care tu
să-ţi
scuipi saliva neputinţei
sunt
doar clownul
care-ţi
serveşte
clienţii la
cină când
sexul tău
explodează în
creier

parestezie

să respiri
proaspăt cu
ochii mari bolnavi de
mirare şi
mâinile tale verzi şi
unghiile vopsite în
alb şi spaţiile
neclare dintre
liniile
delicate ale
sprâncenelor când
nasul tău roz
prevesteşte zăpada
să vorbesc
ore-n şir cuvintele altora
tălpile lor
strivindu-mi privirea întoarsă
de la reparaţii optice pe
izvorul crişului şi
ţipătul tău croşetat cu
dinţii ascunşi
printre biletele de peron şi
trei mânuşi pierdute
înainte de ora plecării sau
poate pistrii tăi
dezinhibaţi
sâmbătă dimineaţa cu
herbie hancock şi
glen miller
ascunşi în maşina de
tocat amintiri

demenţă presenilă

am tăcut
aseară când
iuly mă asalta cu
vorbe şi
lacrimi de adormit
instincte primare şi pe
alina cu
birmaneza cindy în braţe
am tăcut
aseară deşi mă
loveau
buzele tale căroră le-am
scris un
cântec de leagăn inspirat
dintr-un basm cu
pitici muribunzi
am tăcut

aseară când
zâmbetul tău
reclamă la colgate
mi-a zâmbit fereastra de la
baie în timp ce
motanul alex făcea pipi-n
chiuvetă
am tăcut aseară când
gustul tău
amar mi-a
invadat sufletul

insomnie

am
iahtul meu la
tulcea
obeliscul şi
colacii de
salvare cu
frişca de pe
tortul revelionului şi
sânii tăi
am
iahtul meu
faleza cu dunăre şi
monumentul de pe colină
am
iahtul meu o
şalupă rapidă şi
sticle de
şampanie două
camera nicoletei cu
respiraţiile tale
valuri şi
postere
am
iahtul meu la
tulcea şi
noaptea în care-o să
zbor

accurate

ziua în care
două pisici gri
m-au trezit dintr-un
sommn peste care
pluteau criminal
patru corbi roz
şi o bufniţă albă
cu pete gălbui
mai era şi o
salcie ruptă de
sălăuţa din
transbordare
mica plivind buruieni
crescute în
mijlocul camerei tale
prinţ alungat prin
livadă de-o
furnică rebelă
şi-n final
un dovleac
uriaş
două biserici din
lemn şi-un
voal alb de
mireasă-femeie

Un scrib al comediei generale, un „chiriaș al unei locuințe fără acoperiș“, un acceptat cu politețe și rezerve, puțin bizar, uneori nebun, un singuratic în dorința permanentă a unei comunicări absente, un căutător al reconcilierii dintre *ratio* și *credo*, un pățimaș al lui *cogito*, un pasionat al cunoașterii lucide, complexe și critice... un tolerant intolerabil și acontrolabil...

Încercând să vorbesc despre altcineva, nu cumva am făcut... propriul meu portret?!

* Vreau să răstorn o viziune!

Dacă trăiești sub „regimul pasiunilor întunecate“, rămâi sclavul unei afectivități nestăpânite și a sentimentelor negative: tristețea, angoasa, astenia, ura îndreptată spre toți și spre sine (propriul călău și torționar), gelozia, invidia, neîncrederea, răzburarea, mânia, furia, mila, rușinea, umiliința. Toate reprezintă o falsă morală bazată pe milă și căință.

Ce s-ar întâmpla dacă am răsturna această viziune și ne-am imagina că am putea trăi pe baza sentimentelor pozitive structurate pe puterea de cunoaștere și a rațiunii. Încerc să-mi imaginez o „dimineață a pasiunilor luminoase și a bucuriei“: fără teamă, supunere, remușcări, neliniște și căință. O zi senină, relaxantă, binevoitoare, blândă, blajină, încredere în sine, voință de afirmare și putere, beatitudine, înțelepciune, toleranță... o zi a Binelui, Frumosului, Dreptății, Adevărului... o zi a Creatorului, punctul suprem al transcendenței umane... o zi similară cu un „Imn al bucuriei de a fi“...

Oare ar fi cu puțință? Poate tocmai alternanța dintre Bine și Rău ne poate face să înțelegem și să simțim diferența dintre „o bucurie autentică“ și o „tristețe trecătoare“. **Viziunea nu poate fi răsturnată.** Nu trăim nici sub „regimul pasiunilor întunecate“ și nici în „regimul pasiunilor luminoase“. Imperanță, fluctuație, mișcare, distrugere-creație-distrugere...

Dificilă mai este, Doamne, meseria de a trăi!...

* Catharii (gr. Katharos - pur; sectă religioasă din Evul Mediu, secolele XI-XII în sudul Franței - Toulouse, Carcassone; similară cu Bo-

bujor nedelcovici

MILĂ ȘI CĂINȚĂ

gomilii din Bulgaria) voiau să respecte credința primilor creștini care admiteau două principii antagoniste (maniheiste - filosoful Mani): **Binele** = Dumnezeu - lumea spirituală și **Răul** = Satan - lumea materială. Omul urma să se detașeze de lumea materială pentru a intra în lumea spirituală a lui Dumnezeu.

Papa Inocențiu al III-lea (1209-1229) a considerat că noua religie reprezintă un pericol adresat unității bisericii catolice. Papa a cerut Franței să formeze „La Croisade des Albigeois“ pentru a-i reprima pe cathari. Simon de Montfort a condus o mare cruciadă în folosul dinastiei Capeținilor și al Papei, masacrând zeci de mii de cathari. Familii întregi au fost arse pe rug sau decapitate. O represivă feroce făcută în numele Bisericii și al lui Dumnezeu.

Puterea religioasă și puterea politică n-au exilat să asasineze o comunitate umană și ecleziastică.

Este unultre din miile de masacre din istorie, făcute în numele unei Idei și a lui Dumnezeu!

* Societatea modernă are „conceptori“ (oameni de afaceri care propun și realizează un proiect) dar nu mai are concepte filosofice. A rămas doar cuvântul lipsit de conținut. Cochilii vide răspândite pe trotuarele din Paris...

* Nu se poate trăi la nivel de eveniment cotidian (radio, presă, televiziune) sau istoric (manifestație, război, revoluție), care anulează orice meditație artistică, filosofică, teologică sau metafizică. Și nu se poate trăi nici la nivelul unei gândiri reflexive preocupate de Universal,

Moarte sau Infinit. Ce ne rămâne de făcut? Să „consolidăm imanentul“ (clipa) în funcție de experiența personală, să stabilizăm efemerul într-o „substanță“ purtătoare de sens protector, să dobândim o liniște sufletească și o fericire senină lipsită de angoasă (**epicurieism**), să obținem o indiferență protectoare în raport cu sensibilitatea și afectivitatea (fericirea **stoicistă**) și să fim **sceptici** în raport cu orice gândire dogmatică care ar putea să ne furnizeze o certitudine definitivă. Critici dar toleranți. **Arta de a trăi** interesată de tot ceea ce se petrece în noi și în exterior și în același timp impasibili dar nu indiferenți la această „poveste istorisită de un idiot“, numită viață.

19 mai 1995

* În Statele Unite (1914), triburile de indieni yashi din California au fost masacrate de către noii cuceritori ai continentului american convinși că rasa albă este superioară și trebuie să domine rasa roșie, primitivă și sălbatică.

Vânătorii de indieni primeau cinci dolari pentru fiecare indian ucis, dacă aduceau scalpul. Un indian care se numea Ishi, s-a ascuns timp de 40 de ani într-o regiune muntoasă. A fost descoperit de către o echipă de geologi. A fost adus la San Francisco, unde câțiva oameni de știință au deschis un muzeu indian. Ishi era un „exponat viu“ al acestui muzeu. S-a găsit o persoană care cunoștea limba yashi care a putut comunica cu ultimul reprezentant al unor triburi dispărute. El i-a spus „povestea lui“, altfel s-ar fi uitat genocidul indienilor și al triburilor yashi.

migrația cuvintelor

ADAPTAREA CUVINTELOR STRĂINE (II)

de MARIANA PLOAE-HANGANU

În alte situații se întâmplă ca vorbitorul să se vadă în imposibilitatea de a înțelege exact o informație pentru că nu reușește „să cheme“ în mod automat și sintetic sursele disponibile din limba maternă și, în consecință, folosește anumite cuvinte străine - nu în mod expres cu valoare terminologică -, explorând alternativa/varietatea careia îi dă naștere în planul expresiei. Din presa românească cităm două exemple în acest sens: „*Deputații care se așează în ultimele rânduri cu scopul de a număra voturile, sunt numiți de englezi **back-benchers***“ sau „*Tânărul **hacher** navighează cu multă imaginație pe calculator.*“ Este adevărat

că există cuvinte străine pentru care nu avem corespondențe la fel de sintetice ca în limba de unde vine împrumutul, iar pentru exprimarea ideii respective ar trebui să se recurgă la perifraze (cuvinte de tipul **background**); există însă numeroase alte anglicisme pentru care limba română oferă cuvinte echivalente din punct de vedere funcțional: **slide/ diapozitiv, drink/ băutură, staff/ personal** etc.

Cuvintele străine impun, pe de altă parte, un proces specific de învățare, deoarece conștientizează în mintea vorbitorului particularități semantice, stilistice, fonetico-fonologice și ortografice menite să producă inhibarea celui

care le folosește. Pe primul plan se situează dificultățile ortografice. Aceste dificultăți afectează chiar presa, redactori și ziariști, aproape în totalitate vorbitori sau cunoscători de limbă engleză. Apare destul de des scrierea cu cratimă a cuvintelor compuse din doi termeni: **fast-food, free-shop** etc. Această heterogenitate formală, care pare să caracterizeze cuvintele străine, se datorează faptului că ele pătrund pe cale scrisă - de cele mai multe ori -, dar și pe cale orală. De altfel, nu toate cuvintele străine prezintă aceeași disponibilitate pentru o asimilare ortografică la limba care le împrumută și aceasta mai ales datorită proprietăților lor fonologice și mai puțin frecvenței de folosire: există des folosit pluralul **bluginși** deși cuvântul englezesc de la care provine are marcată semnificația de plural; se aude destul de frecvent **bigboși, chechinul, flipărși, bunga-louri** - toate forme hibride care nu corespund nici unei limbi.

* Debutul editorial al tânărului scriitor basarabean Augustin Nacu (acum stabilit la București), cu microromanul **Generația mea** (Editura Cartea Românească, 1999) „mi aduce aminte de „noua generație“ a momentului 1933, din care - printre mulți alții - făcea parte și Constantin Fântâneru, autorul unui microroman ilustru (**Interior**), prin care a reținut atenția lui G. Călinescu în a sa **Istorie a literaturii române de la origini până în prezent** mai mult decât au făcut-o alții cu o bibliografie stufoasă, încărcată... Și aceasta pentru că între cele două microromane (al lui Fântâneru și al lui Augustin Nacu) există foarte multe afinități de structură...

* Astfel, și unul și altul și-au propus să urmărească - de pe poziții contextuale diferite - psihologia unor tineri - emblematică pentru generațiile din care fiecare dintre cei doi prozatori fac parte -, prin evocarea și analiza unor întâmplări (episoade - cum le numește Augustin Nacu) caracteristice și esențiale (și, deopotrivă, insolite) pentru fiecare dintre aceștia... Cu deosebirea că la Constantin Fântâneru evocarea narativă se face din perspectiva personajului narator (la persoana întâi) în vederea obținerii unui spor de autenticitate, pe câtă vreme la Augustin Nacu se face apel la stilul indirect liber, din perspectiva autorului care se identifică însă cu personajul romanului... La amândoi, însă, evocarea trăirilor evoluează între real și fantastic, între cele două granițe fiind extrem de labilă... Și la unul și la altul, între trăire și expresie există o strânsă conexiune dialectică, finalitatea urmărită fiind obiectivarea prin întru-chiparea (transfigurată!) în imagine a faptelor evocate... Și, în sfârșit, amândoi dau dovadă de o elevată

UN ROMAN EMBLEMATIC PENTRU SFÂRȘITUL DE VEAC...

intelectualitate ce-și extrage sevele din filosofia existențialistă - la Fântâneru - sau din arta sugestiv-modernă a unor Baudelaire sau Rimbaud la Augustin Nacu... Amândoi probează (dovedesc) certe propensiuni poetice, dorința lor fiind - așa cum mărturisește Fântâneru (valabilă și pentru Augustin Nacu) - de a descoperi acel „drum nou, unul neștiut de nimeni“. În aceasta constă altfelitatea celor doi prozatori, aparținând unor timpuri și generații total diferite, „răul veacului“ - cum îl numește G. Călinescu - întru-chipându-se în cu totul alte contexte social-politice și morale din care și unul și altul ar dori să se salveze prin descoperirea unui alt tărâm existențial, decât cel în care au fost proiectați de către destin... Astfel, personajul lui Augustin Nacu evoluează într-o orânduire concentraționară, în care atotstăpânitoare este teama de a nu fi total anihilat ca individualitate și în care domnește teroarea repetării la nesfârșit a acelorași scene ale cotidianului - „o repetare lungă, banală, plictisitoare“ (p. 70), a acelorași „gesturi mecanice, repetate zi de zi“. Unica eschivă rămâne doar visul, visul de-a plăcea altundeva (de pildă, în California). Încercările de a pleca rămân - în ultima instanță - „fum, vis, halucinații, bizarerii“ (p. 37), plecarea (eterna plecare) fiind „sortită de la bun început eșecului“ (p. 42), răul constituindu-se într-un „atribut permanent al existenței“ (p. 67).

* Caracteristică pentru generația din care face parte personajul romanului lui Augustin Nacu este neputința tinerilor de a-și uita trecutul, pe care încearcă, totuși, să-l conștientizeze, fără a putea să-l înțeleagă în totalitatea lui, acceptând că el nu mai poate fi schimbat, unica soluție fiind de a merge înainte...

Meritul artistic al lui Augustin Nacu este de a fi realizat în trăsături memorabile portretul unei generații (cea din care el însuși face parte!) născută în „zodia deșertăciunii... o generație pierdută... prin vorbă, prin fapte și prin gând“, proiectată „dincolo de timp“: „Greutatea din tine e și greutatea din mine“ - susține un partener de discuție al protagonistului - „suntem condamnați s-o purtăm în noi. E destinul și blestemul nostru în același timp“ (p. 90). Și, de asemenea: „Copii îmbătrâniți, care au aflat prea devreme ce înseamnă a-ți fi frică, a te speria, a înjosi, a supraveghea, a aresta, a deporta, a masacra“ și cărora nu le-a mai rămas nimic altceva decât „o explozie a gândului“ - al cărei rezultat „să fie faptă“. Această faptă să se numească VEȘNICIA“. Sunt cuvintele cu care, de fapt, se încheie acest uluit roman al talentatului tânăr Augustin Nacu, sortit - la fel ca și romanul lui Fântâneru - să rămână unul dintre cele de referință ale celei mai tinere generații de scriitori de la acest sfârșit de veac...

O „ÎNCHIDERE“ CE SE DESCHIDE SPRE ALTE ORIZONTURI

Cunoscut ca fiind unul dintre apropiații grupării din „Ateneu“, de la Bacău, Calistrat Costin s-a remarcat, în ultimele trei decenii, ca autor al unor apreciate (la timpul lor) cărți de versuri și proză, dar și al unor scenarii dramatice sau traduceri, precum și prin publicistica și eseistica sa. Se degajă din cărțile sale un umor molipsitor, care nu lipsește nici din ultima sa carte de versuri și „reversuri“: **Închis pentru inventar** (Editura Corgal Press, Bacău), în care se încearcă o eschivă „spre undeva sau altundeva“. „Am intrat într-un unghi mort“ mărturisește poetul în chiar poezia care a dat titlul acestui volum: „.../ se vede că mi-am isprăvit rezerva de iluzii.../ Caut acum un ungher, o ascunzătoare anume.../ M-am împăienjenit într-un unghi mort./ sunt, îmi sunt, exist din ce în ce mai rar./ asta e, un om închis pentru inventar“. Dar nu pentru scrutarea demersului de până acum, în vederea formulării testamentare a unei **Ultima dorință**, în care-l imploră pe Creatorul lumii să-l ajute „să înnebunească frumos, nedureros“ în această etapă angoasantă a căutărilor, în care (precum Blaga în **Gorunul**) presimte cum carii-ți rod „coșciugul, crescut în stejari“. În acest **apus de taine**, cu „vuiet de sfârșit de veac“ simte c-ar fi fost „creat dintr-o eroare... „hăituit, pândit, hulit“... „furat de fel de fel de fleacuri“, redescoperind, totuși, „bucuria de a fi pe pământ“ din „această pustie de viață“, în care - într-o bună zi - îi „vor îngheța (...)/ și iluziile“...

În poema finală **Faust (totuși) fără scăpare!** - concepută ca un **monolog zadarnic** - reia toate motivele risipite de-a lungul celor douăzeci și cinci de poeme, într-o sinteză cu trimiteri johanice: „La început am fost inocentul inocenților, imaculatul prinț al serenității“ - clamează poetul dintr-o sublimă perspectivă a depărtării: „am râvnit, în neghiobia mea, ideea absolută.../ am fost, asta e, un amărit de arlechin/ într-un surogat de piesă de teatru“, pentru ca după asemenea lamentații să declare: „m-am săturat de stilul lamentabil/ al hazului de necaz“, versul ultim reiterând o dorință ireversibilă: „mi-e dor să mai dor măcar o dată/ (o dată ca niciodată!...)“.

Adevărul este că toate poemele adunate în sumarul acestui insolit volum de versuri se constituie într-o lungă dar incitantă spovedanie smulsă - se pare - dintr-un jurnal liric introspectiv, întru-chipată în **versuri și reversuri** libere, din care țâșnește ca un gheizer umorul său funciar... Gândite și concepute *sub specia aeternitatis*, poemele din volumul **Închis pentru inventar** - cu trimiteri general-umane deopotrivă existențiale și estetice - creează o deschidere spre alte noi orizonturi meditative...

UN DEBUT LA VÂRSTA A TREIA

Iancu Grama reprezintă cazul rarism al unui debut amânat până în vârsta a treia. Debutul său editorial este sincron împlinirii vârstei „unui eucalipt“, o dată cu intrarea în pensionare, cu un volum intitulat **Solstițiu** (1993), pentru care i se va decerna Premiul Asociației Scriitorilor din Iași, urmat, un an mai târziu de **Meridele** (cărui, de asemenea, i s-a acordat un premiu!). Cinci ani mai târziu, în 1999 (între aprilie și iunie), îi apar, unul după altul trei volume de versuri, fiecare cuprinzând câte șaptezeci de poeme: **Tăcerea cu suflul gol, Acul Cleopatrei și Molizii din fața casei** (Editura Corgal Press, Bacău). O performanță rar întâlnită! Ce l-a determinat pe Iancu Grama să procedeze astfel? Știu eu? Poate apropierea de *anno domini 2000*, sau... „temerea de intrarea în crepuscul“, sau fiindcă „există o rânduială în cele ale posterității“, când „trebuie păstrat un anume ritm“, când se poate subscrie „pentru repunerea în timp“... Curios să afie adevărul, cititorul va parcurge cu răbdare cele cinci volume (sau - ca în cazul nostru - doar ultimele trei), aflând dintru început că autorul își povestește lui însuși „despre calendare sau despre/ cum s-a ivit ispita“... „vânturând nisip/ împletind ape și culegând rogoz“ - „atâtea evenimente tragice (ce) se întâmplă la tot pasul“, cum și „resturi ale vremilor târzii“, ilustrând „descumpănirea într-un cuvânt și clipa cea repede“... Autorul își informează cititorul că „a strâns în pumni și flacăra, și cenușa“... potrivitându-se „singurei închipiri de-a luneca și-a arunca/ puțină speranță“...

Însumând nenumărate consemnări (notații) despre trăirile sale aflate „mai mult în trecut“, conștient că „există o margine a mântuirii“ și de fapt că „nemărginirea lasă un gust

amar“, poetul sexagenar nu se implică decât arare, recurgând la observații morale, lipsite de emoție estetică și care nu se constituie într-o concepție unitară despre lume și despre viață, mulțumindu-se a puncta (sugera) unele „determinări ale momentelor rare“, uneori încercând să-l atragă de partea sa și pe lector, cărui i se adresează la persoana a două singular („privește cu atenție... găsește tu... alt rost.../ scrie-mi ce se mai aude“ etc.) sau la persoana doua, plural („uitați-vă în voi înșivă“, „priveți în ochii zilei de azi“ etc.).

Poetul - după cum au consemnat și alții - împletește talentul cu meșteșugul (după modelul poate și al lui Nerval, pe care-l citează într-un vers), cultivând programatic discontinuitatea și dicteul automat, care nu totdeauna sunt de bun augur, întru surprinderea „descumpănirii dintre cuvânt și clipa cea repede“... Autorul mărturisește că își este sieși ucenic: „vremea poate să se răsucească într-un picior// viața-i așa cum o vedeți// sare pârleazul bate în ușa vecinului și-i cere o cană de apă// îmi sunt mie însumi ucenic într-o singură clipă/ întristarea este aceea care întinde brațele și strigă trecătorilor/ până târziu“.

În încheierea acestor considerații, reproduc aceste câteva versuri dintr-o **rugă târzie**: „Doamne al tuturor timpurilor/ învață-ne pe noi repetarea/ și prețuirea adevărului.../ doamne al demultului și al tuturor așteptărilor/ dă-ne nouă ce-au pierdut alții și învață-ne pe noi/ cum se întoarce/ roata în lungul destinelor“.

Pagină realizată de

Simion Bărbulescu

În 1999, Editura Crater a inaugurat seria de **Opere** ale lui Nae Ionescu cu volumul VI, rezervându-le pe primele cinci cursurilor universitare și preferând să înceapă cu publicistica dintre 1909 și 1923. Ediția, îngrijită de doi foarte buni cunosători ai operei lui Nae Ionescu, de Marin Diaconu - editor, în alte părți, și al unora dintre cursuri și de Dora Mezdrea - editoare a corespondenței, a beneficiat și de sprijinul intelectual, și de consiliile lui Dan Zamfirescu, el însuși editor și comentator al **Tratatului de metafizică**, text inedit, însoțit de cele mai ample lămuriri biografice tipărite până acum în România, ca și al volumului **Roza vânturilor**, reluat în ediție anastatică. Dan Zamfirescu, natură congeneră cu Nae Ionescu, este astăzi probabil cel mai avizat și mai minuțios cunosător al vieții și al operei idolului său, și unul dintre puținii deținători - dacă nu singurul - ai colecțiilor de publicații la care a colaborat Nae Ionescu. De ce au ales editorii ca limită pentru acest prim volum, neînsoțit decât de o **Notă** privitoare la ediție, atașată la sfârșitul cărții și nu la începutul ei - cum se și cuvine fiind vorba de o personalitate paradoxală - anul 1923, care nu este unul de cotitură nici în activitatea, nici în orientarea lui Nae Ionescu (precum anul 1926, de exemplu) nu ni se spune. După cum nu ni se oferă nici prea multe justificări cu privire la conținutul volumului. Pentru că mai mult de jumătate din textele conținute de acesta sunt **atribuite** lui Nae Ionescu. Criteriul de atribuire - atunci când nu e vorba de texte iscălite Nicolae Ionescu sau apărute sub un pseudonim identificat drept sigur -, conform căruia o mulțime de note neiscălite apărute în revistele la care Nae Ionescu a colaborat și sub iscălitură, îndeosebi în „Idea europeană”, în faza în care Rădulescu-Motru vedea în tânărul său discipol marea speranță a logicii românești, se întemeiază, cred, mai mult pe flerul lui Dan Zamfirescu decât pe vreun argument de istorie literară. O spun cu încredințarea că flerul unui cunosător al autorului e tot atât de sigur ca și mirosul copoiului, deși atribuirile din ediția academică a publicisticii lui Eminescu, de exemplu, par a ne contrazice. Este drept, însă, că, în „Idea europeană”, aceste mici însemnări despre cărți și despre expoziții de pictură sunt atât de bine scrise, au o astfel de putere de sinteză, o densitate de informație, o fulguranță stilistică încât te întrebi care altul dintre colaboratorii revistei ar putea fi autorul. Revelația, dacă atribuirile sunt într-adevăr corecte, nu o constituie nici analizele de lucrări filosofice, nici prezentările - succinte și pregnante - de personalități culturale, din străinătate și din România, ci micile medalioane consacrate pictorilor și desenatorilor epocii, în special celor germani, de o putere de caracterizare pe care nu cred să o mai fi întâlnit la vreunul dintre cronicarii noștri specializați în materie. Iată *in nuce*, psihologia trăirismului descoperită într-un portret al lui Edgar Poe, semnat de Manet: „Este, în această schiță, o adâncă simplitate și o mare puritate de linii, care, **dacă nu ne gândim la cel reprezentat**, liniștește și mângâie. Dar mai este, pentru cercetătorul atent, și o discretă melancolie reținută, care, la urma urmelor, e și ea o formă, dacă nu chiar pricina amărăciunii inevrozate ce se poate citi pe figura altor portrete ale lui Poe.

PUBLICISTICA LUI NAE IONESCU (II)

de ROXANA SORESCU

Desenul lui Manet are foarte multe aspecte. Impresia fundamentală e de **straniu**. Uneori aș fi înclinat să cred că nu e destul de încheșat. Și e o întrebare dacă lipsa aceasta nu constituie „valoarea lui psihologică”.

Portretul lui Iorga, în stilul paradoxal ce va deveni unul din atributele fundamentale ale zguduirii psihice produse asupra receptorului șocat și, prin aceasta, vulnerabil deschis pentru primirea gândirii maestrului:

„Neculai Iorga nu e o inteligență deosebită, și nici un geniu. E ceva mai larg decât atât: o forță elementară a rasei noastre...”

Dacă e cel mai bun dintre noi? E o întrebare fără sens. Viața unui neam nu e nici bună, nici rea: e așa cum e. Și acesta e N. Iorga: o impresionantă sinteză a vieții noastre spirituale.

Bun sau rău, Iorga va fi simbolul a două generații de aici înainte.

De la ele noi așteptăm scăparea”.

Nu vor trece nici douăzeci de ani până când Iorga va fi asasinat în numele ideilor lui Nae Ionescu.

Studiile și prezentările de oameni și cărți de mai mare întindere pun temelia a ceea ce va fi stilul personal de filosofare al lui Nae Ionescu:

„Nu e activitate omenească mai legată de personalitate decât cea a filosofării. Adevărul acesta e fundamental. Orice idee nu trăiește cu adevărat, în forma ei pură, decât într-un singur om. Ceea ce îi dă viață este structura sufletească pe care ea se grefează.”

Portretul lui Aristide Blank, care avea să joace un rol atât de important - ca finanțator și ca păgubaș - în biografia lui Nae Ionescu:

„Aristide Blank vorbind cu un american:

- Avem nevoie de sprijinul Americii. Suntem un organism sănătos, dar zăcem deocamdată în friguri. Dați-ne chinina și ne vom vindeca în două ceasuri. Dacă nu ne dați, noi tot ne vindecăm - mai târziu, dar ne vindecăm; pentru că organismul nostru e robust. Atunci, însă, vom fi făcut-o fără ajutorul dumneavoastră... Amenințarea e transparentă; dar gândiți-vă la sensul ei!”

Astăzi ar trebui să ne gândim, după aproape 80 de ani, la blestemata ei actualitate.

Critica literară, ca reflex al istoriei ideilor, practică de tânărul Nae Ionescu este și ea paradoxală, confesivă, sintetică și foarte actuală, ca și critica lui filosofică.

Iată-l pe adversarul ireconciliabil al sincronismului în general și al lui E. Lovinescu în special făcând teoria mutației valorilor estetice:

„... La 17 ani, omul are toate îndrăznelile; am putut deci să-mi mărturisesc impresiunea sinceră: **Iliada** nu-mi plăcuse. Nu înțelegeam prea bine de ce...”

Ceea ce stabilește de la început imposi-

bilitatea de fapt a situației celor ce văd în Homer un foarte mare și foarte actual poet este timpul. **Iliada** este un produs al spiritului omenesc, dar, ca atare, un produs adecvat spiritului omenesc de acum aproape trei mii de ani...

(...) Dacă diferențele de semn sunt - în ceea ce privește conștiința - o realitate, atunci produsul unei epoci de civilizație se poate să nu mai fie apreciat de o altă epocă, atunci când între aceste două puncte scurgerea timpului a înlesnit în conștiință o schimbare calitativă.

(...) Trei mii de ani de experiență au mecanicizat o mulțime din actele noastre; viața noastră devine din ce în ce mai inconștientă; mai exact, reflexele câștigă pe fiecare zi din ce în ce mai mult teren, instinctele se intensifică, hotărârile se urmează din ce în ce mai nemediate, mai înfrigate, viața însăși devine un sport, o îndemănare. Aceasta e realitatea. Câtă deosebire de la caracterul *raisonneur* al grecilor până la omul-mașină al zilelor noastre! Și atunci e foarte natural ca **Iliada** să nu ne placă; ba - ceva mai mult -, e surprinzător să se afirme contrariul.”

În 1911, când nu era decât un debutant cu tot viitorul înainte, Nae Ionescu observă cel dintâi inconsistența filosofică a nuvelei **Sărmanul Dionis** de Eminescu, publicată în 1908. Era epoca de consolidare a eminescianismului și de edificare a mitului pe care tinerii de azi îl pun cu atâta dreptate în discuție. Iată opinia tânărului filosof cu privire la cugetările lui Dionis, despre subiectivitatea percepției spațiului și a timpului:

„Pasajul citat e lipsit de unitatea în gândire. Se poate ca el să fie scris sub influența **Esteticeii transcendente**. Dar el arată o nesiguranță în cugetare, care e provocată tocmai de o lipsă de aprofundare a criticismului. În o pagină de rânduri trăiesc, în Eminescu, în cea mai dulce armonie, idealismul subiectiv al lui Kant și idealismul absolut al lui Berkeley.

(...) Așa cum reiese din povestirea **Sărmanul Dionis**, Eminescu e fără îndoială un om care gândește. Dar toată descurajatoarea lipsă de logică ce caracterizează această povestire stă martoră ca să dovedească împotriva oricui că Eminescu nu a fost un filosof. Și așa, nici **Sărmanul Dionis** nu e o nuvelă filosofică, ci o istorioară fantastică, scrisă de un om ce cunoștea filosofia, dar o cunoștea mai mult ca un diletant, ca un poet.”

Actualitatea lui Nae Ionescu - gazetarul este izbitoare. Pentru că gesturile lui intelectuale - libere de prejudecăți personale - au întemeiat un stil, au instaurat un tipar, în matricea căruia s-au turnat numai idei fără viitor. E un paradox fundamental, pe care se întemeiază și atracția și respingerea față de o personalitate ce, întrupând coincidența contrariilor, devine arhetipală.

... DE CIRCUMSTANȚĂ!

de MARIA LAIU

De multe ori m-am întrebat de ce refuză tinerii actori să meargă în provincie? Ce așteaptă ei într-o capitală înfesată cu absolvenți ai facultăților de stat sau particulare? Au fost, însă, și momente când, zărindu-i în spectacole ale unor teatre din țară, pe unii, mai curajoși, care au părăsit Bucureștiul în speranța că vor juca mult și bine prin locurile unde au fost poposit, n-am putut, iarăși, să nu mă întreb: La ce le-a folosit?

Sunt câteva teatre în țară, care abia de-și mai duc zilele, într-un anonim apropiat morții. Se repetă puțin, la întâmplare și cu regizori improvizați. Din lipsa banilor, ni se spune. Nu cumva, totuși, și dintr-o indiferență a așa-zișilor manageri, sau chiar dintr-un sentiment al inutilității: „...că tot nu mai vine lumea la teatru?”

Deunăzi, am văzut de curând o producție a Teatrului „Al. Davila” din Pitești, cu **Stepe pe cerul dimineții** de Aleksandr Galin, în regia lui Goange Marinescu. O traducere greoaie, ignorând adesea chiar regulile gramaticii sau ale topicii românești (semnată: Victor Ignat), o punere în scenă cu adevărat provincială. Adică prăfuită, aglomerată cu simboluri tocite: cruce pe o ușă „aruncată” în

mijlocul pădurii, fără rost, cunună de spini, șampanie ce se transformă în sângele unui Christos (din păcate, absent)... Un decor neverosimil (aparținând lui Miriam Mihail), „asociat” unei piese profund realiste: paturi așezate printre copaci (să fi „simbolizat” cuiburile unor păsări de noapte?). Relații între personaje - în cea mai mare parte - lipsite de autenticitate. O muzică fără nici o legătură cu povestea (semnată: Vasile Șirli). Într-un cuvânt, zbatere în gol!

La multe spectacole lipsite de strălucire, văzute în vremea din urmă, sigur că se mai adaugă unul. Nu-i rupere în cer! Dar asta nu mă consolează cu nimic. Cu atât mai mult cu cât, între interpreți, am descoperit doi foști colegi de facultate, pe Mirela Popescu și pe Adrian Damian. Talentați. M-a impresionat curajul lor de a părăsi Capitala. M-a întristat nespusul contextul revederii. Sigur că harul lor nu putea fi stăvilit. Ba, ei chiar existau pe scenă. Le simțeam răsuflarea, zbaterea, năzuința de a fi cât mai buni. În fiecare apariție se giceau îndelungi căutări. În rolul Annei - o prostituată bețivă, dezamăgită și însingurată - Mirela Popescu făcea tot ce putea. Dar dacă în umbra ei ar fi stat un regizor, cu siguranță că ar fi putut și mai mult. În rolul lui Alek-

sandr - cel al unui nebun-cuminte, cu sentimentele nealterate de freamătul unei lumi eșuate într-o ideologie stupidă - Adrian Damian încerca să dea întreaga măsură a personajului, unul greu de cuprins, aflându-se mereu la limita între tragic și comic. Adrian Damian a reușit să-și controleze fiecare gest, să rostească replicile cu nespusă candoare. I-am admirat puterea de a nu aluneca în cabotinism. I-am admirat tremurul discret (poate al personajului ce nu reușea să se integreze lumii zgomotoase din jur, poate al actorului jucând pe o scenă bucureșteană - reprezentarea a avut loc la sala „Izvor” a Teatrului „Bulandra” - și care nu-și stăpânea cu totul personajul). Le-am admirat celor doi, deopotrivă, forța de a juca singuri, de a ființa într-un loc aproape pustiu. N-am putut, însă, să nu mă întreb: Cât vor mai rezista? Cât timp să mai treacă până să se „integreze” vieții banale și, probabil, comode dintr-un loc în care repetițiile devin sarcini de serviciu, iar actorii niște bieți funcționari proplățiți?

Sunt bănățeană și am învățat, în timp, că provincialismul nu ține de un anume loc, ci mai mult de o stare de fapt. Am văzut multe reprezentări cu iz provincial în București, dar și altele, extrem de moderne, scilicet chiar, în teatrele din țară. Provincialismul ține, prin urmare, de o mentalitate, nicidecum de un spațiu geografic. Când vom învăța asta, probabil că vom ști să-l înlăturăm. Până atunci însă... nu-mi rămâne decât să le doresc celor doi colegi ai mei să aibă parte și de lucruri mai bune, nu doar de unele de circumstanță.

cinema

JEANNE DE LA JANINE

de ILINCA GRĂDINARU

Jocurile copilăriei descoperă lumea cu instrumentele sufletului primitiv: inventând povești. Străini de prejudecățile adulților, cu privire la rigiditatea obiectelor, începătorii într-ale omeniei, învestesc în fiecare lucru ceva din bucuria inițiativei creatoare. Provocarea pare să dezlege un nod de farmece, iar natura redevine spațiul oracular din vremuri de demult, se molipsește de originalitate și continuă, cu fantezie, seria metamorfozelor inițiată de un dumnezeu pitic. Precum un imens pântec, conștientă din nou de armonia ei rotundă, ea începe să-și alterneze prezențele în ritmul unui mesaj. Copaci apar unde n-au fost nicicând, raze rebele indică un luminiș inexistent, iar copilul atent urmează aparițiile rătăcindu-se treptat în el însuși. Dacă muntele nu există fărăca el să-l vadă, în-

seamnă că armonia trăiește acolo unde se mai aude ecoul călăuzitor al sensului său omenesc: credința.

Pornind de la aceste premise, filmul **Ioana d'Arc** lansează, prin scenariul său și aspectul modern al temei, îndoiala. Existența cotidiană a fiecăruia nu se mai plasează într-un spațiu al miracolelor. Copilăria a rodit pe nesimțite mugurii maturității. Omul, demiurg al propriei sale vieți resimte tot mai mult povara responsabilității pe care și-a asumat-o. Nu întâmplător, iată, Ioana d'Arc a fost canonizată la început de secol al XX-lea, o dată ce sfinții ocrotiți de religie s-au retras prin biserici. Ea a devenit astfel și rămâne și acum personajul favorit al operelor scrise și filmului.

Deși cinematograful nu a fost nicicând atras de hagiografii (cu excepția vieții lui

Iisus, intens adaptate pentru ecran), Ioana d'Arc și-a făcut loc printre eroii excentrici ai celoidului cu acest amestec de carne și apă sfințită, de mesaj feminist și avânt adolescentin, pe care le regăsim amestecate în chipul Millei Jojovich regizat de Luc Besson. Personajul fecioarei din Orleans a devenit expresia sanctificată a unui om dezorientat. Întrebarea care pare să străbată tot filmul se referă la granița dintre revelație și interpretarea greșită a unei realități obiective. Grea decadentă a spiritului neîncrezător în propriile intuiții! Iar filmul care o proclamă suferă și el de superficialitate supărătoare pierzându-se prin fastul de superproducție hollywoodiană care folosește nume de mari actori (Faye Dunaway, John Malkovich, Dustin Hoffman) doar pentru afiș și cultivă într-un rol principal prezența plăcută, intens senzuală a unui fost top-model cu îndoielnice calități actricești. Popularitatea Ioanei d'Arc n-a fost de data aceasta garantul succesului la public, mașina americană de creat vedete negăsindu-i încă mesajul tragic ce a învăluit-o în legendă.

Festivalul „COSTACHE CONACHI“

În zilele de 19-20 mai 2000, Casa de Cultură a municipiului Tecuci, sub egida Ministerului Culturii, a Inspectoratului pentru Cultură a județului Galați, organizează cea de-a VIII-a ediție a festivalului național-concurs de poezie „COSTACHE CONACHI“.

La concurs pot participa tineri creatori de poezie care nu au publicat în volum, până la 35 de ani. Fiecare concurent poate participa cu un număr de 10 (zece) poezii în 5 (cinci) exemplare cu un Motto, și însoțite de un plic închis în care se introduce fișa de înscriere cu datele personale (nume și prenume, data și locul naș-

terii, domiciliul, profesia, studii, distincții literare, telefon).

Pe plicul adiacent se va trece motto-ul lucrărilor.

Plicurile adiacente se vor deschide după jurizarea poeziilor și stabilirea premiilor.

Plicurile se expediază până la data de 6 mai 2000 (data poștei), pe adresa: CASA DE CULTURĂ A MUNICIPIULUI TECUCI, str. 1 DECEMBRIE 1918, nr. 62, cod 6300, județul Galați.

Relații la telefon: 036/820449.

Serile Antares

La Galați și Brăila, într-o organizare excelentă, s-au desfășurat „Serile de poezie ale revistei «Antares»“, conduse și susținute de poetul Corneliu Antoniu. Cu acest prilej s-au lansat cărți, s-au dezbătut subiecte de actualitate („Literatura română la sfârșit de mileniu“, „Rolul revistelor literare“, „Creația literară, încotro?“), s-au făcut deplasări la „Casa Memorială Panait Istrati“ și pe Dunăre, s-au dat autografe și s-au stabilit dialoguri aprinse (și fecunde) cu cititorii. Printre invitați i-am descoperit pe Nicolae Breban, Grișa Gherghei, Cassian Maria Spiridon, Valeriu Stancu, Marius Tupan, Cătălin Țirlea, Laurențiu Ulici.

Fără comentarii

„Sunt de plâns. Bărbat serios sunt eu? Să mai scriu versuri la „vârsta mea?“ă din 19 februarie 1999 „mănânc“ din anul 50 - LIS, an al lucidității, nu? Că au trecut de mult anii naivității - aveți dreptate. Împlinesc eu 50 de ani în anul 2000? Doar dacă vine sfârșitul lumii. E inacceptabil chiar dacă „inconștientul nu poate fi învins“, Apocalipsa e o problemă personală. Eu nu mai am o vârstă anume de pe la 33 de ani, de când sufletul nu mi se mai potrivește cu trupul, o tot repet.

Așa mă și resimt: rătăcit de vreo 17 ani, pierdut undeva între trup și suflet, adus în această stare de „conștiința neamului“, a maturității, specifică lumii noastre, care mă exasperează. Că ducem, totuși, în spate, două milenii de civilizație rural-creștină, într-un loc bântuit de soartă.

Ucenic mie însumi, scriu poezie în prostie, „profesionist“ de la 14 ani, „ascuțind la arme și nebunii“, dezamăgit la culme - că nici după 35 de ani de caznă a scrisului, caznă autoimpusă, n-a urmat Paradisul. Ce caznă a fost asta, prin a scrie poezie? Că nu mi-am găsit liniștea sufletească până azi, din contră. Amarul și urâtul, răzvrătire în fața neputințelor omenești și neliniști profunde. Prin poezie am răbufnit, îndureerat și decepționat de mine însumi, tot sperând să mă elibereze de cine știe ce păcat strămoșesc, n-am avut sentimentul satisfacției. Am conștientizat doar, cu adevărat, dimensiunea și actualitatea Nimicului. Deși mă amăgesc și-l cred pe Emil Cioran: că „în afară de poezie, metafizică și mistică, nimic n-are nici o valoare“ pe lumea asta.“

(L. I. Stoiciu - Antiteze)

PITUȚ - 60

La Liceul Silvic din orașul Năsăud au avut loc manifestări culturale dedicate împlinirii a 60 de ani de la nașterea poetului Gheorghe Pituț, fost elev al acestei școli în perioada 1953-1956.

Sub egida Inspectoratului pentru Cultură Bistrița-Năsăud, Inspectoratului Școlar al Județului Bistrița-Năsăud, Grupului Școlar Silvic Năsăud, Centrului ASPRO Beclean și Primăriei orașului Beiuș s-a dezvelit o placă comemorativă, iar în sala de clasă, care poartă numele poetului Gheorghe Pituț s-au desfășurat lucrările unui simpozion consacrat operei sale.

La aceste întâlniri evocatoare, menite să perpetueze memoria scriitorului celebrat, au participat reprezentanți ai instituțiilor organizatoare, cadre didactice, ziariști, scriitori, membri ai familiei și elevi ai liceului, care au susținut un recital poetic din creația lui Gheorghe Pituț.

Biblioteca noastră

1) **Poezia pădurii** (Antologie coordonată de Radu Cârneli), 5 volume, Editura Orion.

2) **Interiorul căderii** (Nicolae Neagu), versuri, Editura România Press.

3) **Dicționarul scriitorilor vrânceni** (Florin Muscalu), eseuri, Editura Revista V.

4) **Poeme creștine** (Pavel Sân-Petru), versuri, Editura Viață și sănătate.

5) **Iubire fără chip** (Tiberiu Iaconi), versuri, Editura Geneze.

6) **Timp și temporalitate în opera lui Eminescu** (Iulian Boldea), versuri, Editura Ardealul.

7) **Cercul** (Passionaria Stoicescu), proză, Editura Alternative.

8) **Musafira de la miezul nopții** (Gheorghe Jurcă), proză, Editura Clusium.

9) **Elegiile maligne** (Ioan Nistor), versuri, Editura Solstițiu.

10) **Sufletul, această ficțiune** (Ioana Dinulescu), versuri, Editura Cartea Românească.

11) **Înmormântare vie F.M.I.** (Viorel Cacoveanu), proză, Editura Clusium.

12) **Recviem pentru inimă de zeu** (Vlad Neagoe), versuri, Editura Eminescu.

13) **Sihleanu** (G. R. Stănescu), eseuri, Editura Alpina.

14) **Vreme de-o clipă** (Vasile Smărăndescu), versuri, Editura Orion.

joão ubaldo ribeiro

TRĂIASCĂ POPORUL
BRAZILIAN

Uite-așa! O țară cu un popor vesel, exuberant, care dribleză toate obstacolele cum numai el știe s-o face, o țară fericită! Și iar așa! Un popor care nu a avut niciodată de înfruntat războaie, nici molimi, nici vulcani, nici cutremure, nici uragane, nici lupte fraticide. Și tot așa! Un popor care își duce traiul alături de celelalte, prietenos și deschis, un popor săritor, cu suflet mare, în toate culorile și rasele se îngemănează firesc, pentru că îi este străină prejudecata rasială, de vreme ce aici prejudecata este foarte rară. Și iar așa! Un popor de o muzicalitate aparte, în stare să improvizeze instrumente din cutii de chibrituri, pahare, farfurii și tinichele vechi, izvodind o muzică impresionantă pentru orice străin, precum turiștii care s-au oprit în Praça da Quitanda ca să asiste la spectacolul dănuitorilor de samba, strânsi în cerc, în baraca lui Naninho.

- Păi cum să nu-ți vină și ție? fu interpelat Stalin José de către Aloísio Pontes, aflat în vacanță, și care, rubicond de felul său, cu pălărie de pai și un aer radios, tocmai se întorcea de la piață cu niște plevușcă și poposise în fața barăcii, unde îi încolțise în minte o epifanie de iubire pentru Brazilia. Nu există om să nu se molipsească de ritmul ăsta, nu-i așa? adăugă el, făcând câțiva pași săltați și învârtindu-și punga de plastic cu plevușcă pe deasupra capului. I-auzi una! I-auzi două! I-auzi douăzeci și nouă! Nu-i așa, moacă?

Stalin José zâmbi, nu atât pentru că îl amuza însuflețirea celui alt, ci din cauza strigăturilor, nemaipunând la socoteală faptul că avea în față încă un „carioca” (locuitor din Rio de Janeiro) încredințat că localnicii din Bahia îi tratează pe ceilalți pe apelativul „moacă”, și, prin urmare, aude „moacă” și spune „moacă” întruna, cu toate că numai cel care spune „moacă” este de fapt o „moacă”. Se gândi la vremea când astfel de lucruri îl iritau într-atât încât era gata să sară la bătaie cu oricine, mai ales atunci când era un pic abțiguit. Însă nimic din toate astea nu îl mai irita acum, de fapt puține lucruri îl mai iritau. Ba și cele de care se simțea iritat trebuiau cultivate pe îndelete, ca și cum iritarea ar fi fost o plantă ce avea nevoie de o atenție specială. Până și frustarea lui că nu știa să cânte, că niciodată, în toată viața lui, nu cântase ceva, nu mai era atât de pronunțată precum fusese odinioară, cu toate că, tot auzindu-i pe ceilalți născocind rime și unduindu-și corpurile, simțise un oarece dor pentru ceea ce nu făcuse niciodată. Își trecu limba peste puntea prost fixată care îi înlocuia dinții din față și-și aminti că tocmai din cauza incapacității sale de a cânta își pierduse trei dinți, atunci când, chiar în ajunul sărbătorii Mântuitorului, un

căpitan îi ordonase să cânte Imnul Național. Îi răspunsese că nu știe să cânte, se oferise să declame versurile, ba chiar se pornise pe recitat, însă căpitanul îi interpretase gestul ca pe o nerușinare cu iz ascuns de răzmeriță și-i trăsesese un pumn în gură de-i spărsese cei trei dinți. Cât despre ceilalți dinți, mă rog, fiecare avea povestea lui, cel de la Petrobras, cel de când cu parlamentările, cel de la plimbarea din '68... Nici nu-și mai amintea cum își pierduse alți dinți, nu-l interesau dinții, nu-l mai interesa aproape nimic.

- Domnul nu cântă? îl întrebă Aloísio Pontes. Păi se poate, un bahian get-beget?

Oare de unde îl știa pe tipul ăsta? O fi din tagma vilegiaturistilor, de pe la tapioca din piață, de pe la tapioca Honorinei, de pe la banca lui Aprígio, de pe la bodega lui Walter, de pe la prăvălia din Calça Larga, de pe undeva de-acolo. Îți stăruia în minte datorită aerului său invariabil amuzat, de o veselie pe jumătate impusă și parcă excesiv etalată, veșnic scuturat de frisoane ce prevesteau un chicotit spart, chiar și atunci când cel care îi vorbea nu avea nimic amuzant în sine.

- Nu-i așa, moacă? spuse Aloísio. Trăiască Bahia, iu-iu! Trăiască Bahia, iu-iu! Tot așa și iar așa!

- Eu nu știu să cânt, răspunse Stalin José la întrebarea pe care Aloísio Pontes o și uitase.

- Uite ce mulatră mișto! Ce mai poponeață... ce mai mulatră mișto! Ce spuneți, domnul meu?

- Nu, nimic, am spus doar că nu știu să cânt.

- A, păi nici eu nu știu, da' tot cânt. Țăla care cântă, răul și-l 'spăimântă!

Într-adevăr, ce păcat că nu era în stare să intoneze măcar o notă, nici măcar atunci când cei cu care era la pârnaie intonau imnuri în timpul mărșăluirii spre celule. De la cine să fi moștenit oare surditatea asta specifică? Nu era sigur tocmai pentru că, în încrângătura de rubedenii pornită de João Popo, atât de cuprinzătoare încât nu se putea povesti și diferențiată într-atâtea feluri, existaseră, după cum chitise el din puținul pe care îl știa despre ele, destule cu talent muzical. Firește, găseai de toate cele la alde Popo, până și unul ca el care nici înainte de a rămâne cu un veșnic zumzăit în urechi din cauza păliturilor de bătă nu cunoscuse bucuria de a distinge o melodie de alta, pentru el toate erau același amalgam de sunete fără vreo legătură între ele. Ce curios, pentru că bătrânul Teodomiro, tatăl lui, fusese muzician. Adică nu fusese propriu-zis muzician, pentru că nu putuse niciodată să-și exercite profesiunea și nici fiul lui nu-l văzuse vreodată cântând la vreun instrument, știa din auzite că fusese muzician. Cu sprijinul nașului

său, răposatul Comandor Miranda, micul Teodomiro, cu toate că era băiat de chirigiu sărac, izbutise să frecventeze cursurile unui conservator din Bahia, fiind considerat, în ciuda culorii sale ciocolatii, cel mai bun elev care trecuse vreodată pe acolo. Însă tatăl îi murise de schistosomoză, cu tot corpul umflat, ceilalți doi frați sufereau de aceeași boală și erau prea slăbiți pentru a munci, surorile făceau și ele ce puteau, însă una avea picioarele strâmbe de la o boală de oase și umbla cu chiu cu vai, iar celelalte două cădeau la pat cu friguri când ți-era lumea mai dragă, nepoții erau străvezii și aveau viermi intestinali, așa că Teodomiro a trebuit să abandoneze muzica pentru a-și întreține familia. A reparat casa, a săpat o grădină de zarzavaturi și o livadă, a deschis o tarabă în Rua dos Patos, a ajuns să aibă trei juncani și o vacă, a pornit o crescătorie de pui și a izbutit, cu sprijinul nașului, să-și interneze mama la Santa Casa, pentru a-și trata elefantiazisul care o ținuse la pat. Însă, în zorii unei zile senine, destinul se schimbă, fiindcă se ivi un necunoscut cu acte pentru terenul pe care locuia și planta Teodomiro și îi spusese acestuia să-și ia tălpășița, că avea nevoie de spațiu pentru a-și deschide o crescătorie de cai și nu voia să aibă pe nimeni în preajmă. Teodomiro ripostă că familia sa locuise acolo dintotdeauna, că vechiul proprietar, în afară de faptul că primea trei duzini de ouă pe săptămână din cele cinci pe care le aduna el, nu lua decât un mic procent din ceea ce produceau grădina de zarzavaturi și livada, cum, nu putea să-și păstreze măcar casa și grădina de zarzavaturi? Nu, nu putea, și, în ziua următoare, aduseseră o căruță, îi azvârliseră în ea lucrurile, clăie peste grămadă, îi demolaseră casa, îi stricaseră brazdele din grădină și dărmaseră cotețul de găini. Părintele le îngăduise să doarmă câteva zile în piața din fața bisericii São Lourenço, laolaltă cu cerșetorii, până când Teodomiro le găsi de lucru celor două surori în casa unor vilegiaturisti, iar el își încropi un adăpost în Areia do Sete, sub un șopron vechi acoperit cu țigle, peste care mai puse o mână de paie de cocotier. Însă, când își redeschise taraba, pentru a vinde acum produsele altora, Prefectura i-o luă cu jașca pe motiv că nu avea acte pe ea și nici nu poseda vreun privilegiu regal, că era încă minor și nu avea dreptul să facă negoț. Stăpânul terenului din Areia de Sete îi dădu un răgaz de șapte zile ca să-și ia catrafusele de acolo, altminteri trimitea poliția să-l ridice, și,

Considerat a fi unul dintre cei mai importanți scriitori din America Latină, tradus în 12 limbi, João Ubaldo Ribeiro a fost prezentat de televiziunea canadiană într-o serie de filme despre scriitori latino-americani alături de Gabriel Garcia Marquez, Jorge Luis Borges, Octavio Paz și Mário Vargas Llosa. Romanul **Trăiască poporul brazilian**, din care am extras fragmentul de mai jos, a fost distins cu Premiul Jabuti - 1985 și Premiul Golfinho de Ouro - 1985. Prin această saga a unui popor în căutarea identității sale, autorul le propune cititorilor o imersiune în trei secole de „anti-istorie“ a unei Brazilii mitologice. Din fragmentul pe care l-am selecționat, plasat în perioada dictaturii militare (1964-1985) reiese, o dată în plus, că dictaturile, de orice culoare ar fi (de stânga sau de dreapta), seamănă până la identitate una cu alta. Cu o diferență, totuși, esențială: romanul lui João Ubaldo Ribeiro a apărut în 1984, deci în plin regim militar!

cum nici nu îl mai avea alături pe nașul său care se prăpădise lăsându-și la putere adversarii politici, hotărî să plece toți paisprezece spre Baha, unde avea să se găsească cel puțin un pod sub care să se poată adăposti pe timp de ploaie. Mai apoi, totuși, ca să-și vîndă cei doi juncani pe care încă nu-i vînduse fiindcă toată lumea îl știa la strâmtoare și îi oferea o nimica toată pe ei, dar până la urmă fu nevoit să se învoiască. Însă, între timp, trecuse sorocul care îi fusese dat pentru a-și lua catrafusele, așa că poliția demolă baraca, le dădu foc boarfelor și rogojinelor și îl ridică pe Teodomiro. La secție, a încasat nuiele în palme, la tălpile picioarelor și la șale, pentru că sărise la bătaie cu un soldat împotriva lui se zadarnic să-i dea agoniseala provenită din vînzarea juncanilor. Cum închisoarea din Itaparica stătea să cadă, îl duseră la Bahia și îl băgară la comun, unde, în prima noapte, fu luat pe sus de cinci deținuți și violat pe rând de fiecare, obicei care se repetă timp de trei nopți în șir, până când un comisar trimise după el, căci avea de gând să investigheze participarea lui la o tâlhărie petrecută în insulă cu puțin înainte de intrarea lui la zdup. Fu interrogat pentru a mărturisi fapta, și era deja cât pe ce să-și recunoască vina, cu toate că nu știa nimic, nici măcar ce anume fusese furat, când îl prinseră pe adevăratul făptaș și lui Teodomiro îi dădură drumul doar în izmene, avertizându-l că, dacă avea să dea peste el pe stradă, îl vor ridica pentru vagabondaj, în afara cazului în care făcea dovada că avea de lucru. Se tocmi pe la docuri, un camarad îi dădu de pomană o cămașă zdrențuită, își petrecu nopțile pe zidul unei marchize în Guindaste dos Padres. Într-un târziu se năimi ca docher și începu să lucreze dimineața, seara, noaptea, duminicile și în zilele de sărbătoare, fără să crănească, până în ziua când un vătaf îl altoi cu joarda pe un docher negru care refuzase să ridice pe cap un coș cu acid muriatic pentru că unul din flacoane se spărsese și se vărsase, iar Teodomiro, care îi ținuse partea, fu amenințat, la rândul său, cu joarda. Nu îngădui însă pedeapsa, îl scărmană bine pe vătaf și fu apărat de alți docheri din preajmă, până la urmă se atașă de un coleg foarte tăcut și cu ochi exaltați, care îi arătă câteva exemplare vechi dintr-un ziar numit „Terra Livre“, scos în São Paulo. Acesta îi povesti multe lucruri despre care el nu avea habar, și spuse că te poți revolta nu numai pentru ceea ce făcuse vătaful, dar și pentru multe alte lucruri. Contrar convingerilor lui Teodomiro, lumea nu era sortită să fie astfel, era astfel numai pentru că obidiții nu opuneau rezistență. Existau locuri în

lume unde alții ca ei erau respectați, câștigau decent, aveau drepturi asigurate, asta fără puțință de tăgadă. Teodomiro se cam îndoia că tot ce auzea ar fi fost adevărat, fiindcă nu-și putea închipui o lume în care lucrurile să fie altminteri, păi ce, adică erau mai multe lumi? Însă, încetul cu încetul, citind din scoarță-n scoarță ziarele pe care i le arăta prietenul său, începu să creadă că într-adevăr nu prea era în firea lucrurilor chiar tot ceea ce i se întâmplase și încă i se mai întâmpla. Nu-i venea să-și creadă urechilor auzind povestiri despre ortaci de-ai lor, din locuri îndepărtate, care se angajaseră în această luptă. Se mândrea să aibă astfel de ortaci și el să fie unul de-ai lor, căuta să afle ce anume întreprindeau ei. În serile când se strîngeau în jurul focului, în cocioaba în care își duceau zilele, acoperită cu tablă galvanizată și cocoțată pe stâncile de pe Unhão, auzi că vatmanii de la tramvaiele din Rio de Janeiro au oprit o dată tramvaiele și au înfruntat jandarmii cerând să nu mai fie umiliți. Auzi povestindu-se despre feroviarilor din Sorocabana, despre greva muncitorilor din Rio, despre greva de la Great Western din Recife, despre ortacii din Recife care refuzaseră să mai descarce cărbune atîta timp cât nu li se măreau simbriile, despre greva găzarilor din Rio, despre grevele feroviarilor din Alagoas, din Paraíba, din Pernambuco, despre grevele din Rio Grande do Sul, despre grevele de pretutindeni, despre lupte, bătăi, morți, eroism, suferințe, suplicii, minciuni, umilințe, schingiuri, cruzimi de tot felul. Află despre existența Ligii Muncitorilor din Campinas, află despre existența Confederației Muncitorilor Brazilieni, află că avea fărtați italieni, germani, spanioli, portughezi, sirieni, toți muncitori brazilieni, cu pielea tăbăcită în luptă, află despre existența socialiștilor, anarhiștilor, maximaliștilor, revoluționarilor. Cu lacrimi în ochi, ascultă întreaga poveste a răzmeriței împotriva bătăii cu joarda, bătaie cu joarda aidoma celei care i se păruse aproape firească atunci când vătaful îl altoise pe docherul fără casă, fără masă. Auzind despre răzmerița împotriva bătăii cu joarda, atât de tănuțată încât nu avea să fie niciodată povestită în afara cocioabelor cu acoperiș din tablă galvanizată, cocoțate pe stâncile prăvălitate din cătunele negrilor de pe Unhão, ceru detalii și explicații precum un copil, făcu febră și abia puse geană peste geană încercând să ațipească după cele auzite. Douăzeci și cinci de bătăi cu joarda, legat fedeleș în marele vas de război Minas Gerais, încasase marinarul Marcelino Menezes, în fața tuturor fărtaților săi, în

duruit de surle și trâmbițe și în vuietul vînturilor aspre. Și pentru ce? Pentru că venise cu jalba în proșap, cerând să se dea de știre tuturor că gloria bătăliilor plutea peste trupuri înfometate, peste trupuri dormind pe grămezi de cărbuni, peste trupuri care se prăpădeau cu zilele pentru că nu puteau respira prin găurile vapoarelor, peste trupuri snopite în bătaie, peste trupuri umilite și fără puțință de a se apăra, oameni despre care nimeni nu dorea să știe ceva și de fapt chiar nimeni nu știa nimic. Și atunci marinarul João Cândido își cârmui marea flotă în larg, așa cum părea imposibil să o facă cineva care nu era alb și cu grade, cuirasatele hotărîte să muște în numele bătăilor cu joarda își ațintiră gurile întunecate ale tunurilor în direcția marelui oraș Rio de Janeiro, capitala Republicii, care auzi vorbindu-se astfel pentru întâia oară, și a auzit cu groază, că în pantecele vapoarelor frumos împodobite și lucitoare există un soi de limbrici anapoda, oameni care dau viață și nu au viață. S-a înfiorat când i s-a povestit că îi făgăduiseră lui João Cândido marea cu sarea, însă l-au capturat și l-au bătut măr, l-au trimis la balamuc și apoi din nou la pârnaie; că pe marinarii prinși i-au mînat ca pe niște vite într-un vas numit Satellite, i-au împușcat și i-au azvârlit în mare; că pe mulți alții i-au trimis să moară de malarie în plantațiile de arbori de cauiuc din Nord; și că pe alții i-au coborît într-o galerie din Ilha das Cobras, unde s-a vărsat apoi peste ei var nestins și apă pentru a-i asfixia. Astfel deveni mai întâi anarhist, apoi comunist, îi numi pe cei doi fii pe care-i avu mai târziu Lenin Antonio, decedat, și Stalin José, trase pe brânci pentru organizația docherilor, fu închis de mai multe ori, schingiuit de tot atâtea ori, pentru ca, în cele din urmă, să fie sugrumat de Luiz Marreta, care a comentat mai târziu cu admirație ce beregată puternică avea, din moment ce nu izbutise să-l sugrume doar cu mâinile, ci îi trebuise și un fir de oțel cu măciulii de lemn la ambele capete, pe care, din fericire, îl purta întotdeauna la îndemână, pentru orice eventualitate.

- Toți brazilienii sunt muzicieni! strigă Aloisio, în timp ce dăntuitorii de samba, care ieșiseră țopăind, o luară spre Jardim do Forte.

- Știu prea bine, spuse Stalin José, ridicându-se pentru a lua de la bar un păhărel de rachiu din trestie de zahăr. Tata era muzician.

NE-A PĂRĂSIT UN LUMINAT CĂRTURAR

de PAVEL CHIHAIA

Mircea Zaciuc, un luminat cărturar, a avut nu numai vocația criticii literare, dar și pe cea a literaturii, **Jurnalul** său, din care au apărut patru volume cu însemnările zilnice din anii 1979-1989, fiind important nu numai pentru valoarea literară, dar și pentru cea documentară, consemnând, ca și alți martori ai acestui întunecat deceniu, dramele, dilemele, idealurile și dezamăgirile sale și ale celor apropiați. Cunoaștem, astfel, conferințele, colocviile universitare la care a participat, întâlnirile cu scriitori, cu artiști, în primul rând din Cluj, considerațiile despre cărți și lucrări de cercetare, relațiile cu cei apropiați, cu oficiali, cu anonimi, în peisaje și țări diferite. Înconjurat de profesori, de studenți, de prieteni, de adversari deschiși sau simulând amabilitatea, rămas singur și, uneori, confruntat cu boala și presimțirea tainică a morții. **Jurnalul** său devine cu atât mai atrăgător cu cât nu ezită să mărturisească deșertăciunea iluziilor, momentele foarte grave, pentru el sau pentru cei din jur, întretăiate de evenimente fără culoare sau de apariții ridicole. La înmormântarea lui Marin Preda, de pildă, descrie cum atmosfera de adâncă reculegere a asistenței a fost tulburată de apariția coșciugului scriitorului purtat pe un cărucior destinat buteliilor de aragaz. Am citit jurnale ale unor distinși cărturari unde aceștia relatează doar întâlnirile cu personaje oficiale, cu scriitori, artiști, ziariști, în care nu se strecoară nici un detaliu din banalitatea vieții zilnice. Altele, în care este vorba numai de existența proprie, intimă, familială. Ori, în **Jurnalul** său, Mircea Zaciuc ne destăinuie atât problemele profesionale, cât și pe cele personale, gândurile, lecturile, traversarea orașelor și odihna în cercul familiei, întâlniri și discuții cu personalități ale culturii românești, cu studenți, cu comisii de lucru. Întretăieri, pe marile bulevarde, în tren, în muzee cu șiragurile de pietoni, de călători, de vizitatori anonimi. Are curajul de a consemna, pe o pagină întreagă, numele a zeci de membri ai Fundației Jiga, din Oradea, o instituție de minimă importanță, fără spaima că cititorul se va recuza de la lectura acestui pasaj. În puține mărturisiri am întâlnit o mai veridică descriere a existenței.

Mircea Zaciuc a trăit, ca noi toți, într-un container de sticlă, unde se aflau victimele destinate experiențelor marxist-leniniste. Urmărite științific și militar de la Moscova, admirate de stângiști din Occident. Și astfel, cum reiese din **Jurnalul** acestui pe-

mircea zaciuc

nultim deceniu, cu deteriorarea rapidă a vieții scriitoricești din România, au existat grupe de solidaritate între deținuți. Un grup, de pildă, din care făcea parte și Mircea Zaciuc, încercând să păstreze și să propage anumite principii ale libertății, ale demnității omenești, în acest container cu pereți fumurii de sticlă prin care nimic nu se putea înțelege, fie de către cei închiși, fie de către cei care le experimentau suferințele, teama de moarte, orgoliile și cruzimile. Găsim, printre apropiații lui Mircea Zaciuc, nume care ne sunt cunoscute, ca Alexandru Paleologu, Nicolae Manolescu, Augustin Buzura, Laurențiu Ulici, Ana Blandiana, Gabriel Dimisianu, Gelu Ionescu, Dorin Tudoran.

Apoi, grupul advers, cel conformist, dirijat de Eugen Barbu, Paul Anghel, Ion Lăncrănjan, executând aidoma directivele ideologice ale partidului. Constatăm în **Jurnalul** lui Mircea Zaciuc năzuința sa de a păstra, a face cunoscute și a impune reperele critice ale lui Titu Maiorescu, ale lui George Călinescu, pe care îl elogiază, cu solidaritate semnificativă, asediat de adversarii - stăpâni ai mediilor potrivnice. Mircea Zaciuc scria la 1 ianuarie 1979: „Un an nou, la ce bun? Am senzația cumplită că nimeni nu mai are nevoie de nimeni“. O înstrăinare pe care au simțit-o toți cei care au trăit în această lume ostilă, deformată, diabolizată, cu nostalgia unei lumi firești, pe care și el, născut în 1928, o cunoscuse cândva. Dincolo de interdicțiile oficiale, de înaltele hotare ideologice, îi sunt familiari autori moderni, cărți și studii apărute în Franța, Germania, Statele Unite. Citindu-l pe Michel Tournier, mărturisește îndepărtarea de istoria reală, trăind doar „după succesiunea filelor de calendar“, orb, dincolo de viața lumii care continuă netulburată în Occident. Doar lectura și scrisul îngăduie evadarea din pri-

zonieratul sistemului, arată Mircea Zaciuc, reproducând mărturisirea lui Peter Handke: „Astfel este imperiul fermecat al literaturii: să faci din incapacitatea de a trăi în sânul unui sistem determinat, capacitatea de a nu trăi potrivit unui sistem“.

De altfel, Mircea Zaciuc distinge cu premeditare opiniile sale cotidiene, pe care le consemnează în **Jurnal**, de judecățile critice, fără să apropie suferințele, dezamăgirile, dramele sale și ale celor din jur de considerațiile despre cărți și autori. În **Dictionarul Scriitorilor Români** - realizat împreună cu regretatul Marian Papahagi și Aurel Sasu - această monumentală lucrare unde sunt prezentați cei care au înfăptuit literatura română, Mircea Zaciuc își exprimă următoarea speranță (din nefericire nu știm cât de întemeiată, acum când, după apariția celor două volume, au mai rămas încă două de tipărit): „Cred că vom putea atinge, într-o bună zi dezideratul major al unui dicționar - indiferent de valoare și ierarhie - realitate integrală a literaturii noastre“.

Astfel, după cum au afirmat critici competenți, **Jurnalul** lui Mircea Zaciuc este o frescă importantă a culturii românești din timpul ocupării sovietice. „Nimeni n-a depus până astăzi o mărturie mai completă“, a scris Nicolae Manolescu.

Noi înșine, plecați din țară din 1978, am putut urmări în acest **Jurnal** activitatea și problemele scriitorilor, de zi cu zi, pe care nu aveam altcum să le cunoaștem, toate aceste aspecte luminoase, mediocre, detestabile, această denunțare a întunecimii zilnice, în care, în general, nu se putea supraviețui decât prin mărunte acceptări sau, pentru cei mari, prin josnice compromisuri. Parcurgând **Jurnalul** ne-am dat seama de cei care au continuat, și după 1989, și în prezent, să-și relateze curajos punctul de vedere, de cei care nu se mai exprimă în nici un fel sau de cei care și-au schimbat peste noapte (noaptea de 22 decembrie 1989), mentalitatea marxistă. În sfârșit, de cei care perseverează, indiferenți la căderea barierelor, în acest demonic îndemn de a-și teroriza în continuare semenii, deși sovieticii care supravegheau containerele bietelor ființe vii au dispărut.

Îmi evoc odihna de veci a marelui cărturar în cimitirul din Oradea, orașul în care a venit pe lume. Într-una din cele mai frumoase pagini ale **Jurnalului**, descrie casa părintească și un bătrân cireș din grădină, sub ale cărui puternice crengi, stătea culcat, în copilărie, ore întregi. Acest cireș, cu rădăcinile în vechiul pământ transilvan, ar putea fi, după noi, simbolul temeinicei opere a lui Mircea Zaciuc: „Crescuse în răstimp la fel de mare și de bătrân, cu crengile noduroase rezemate de zidurile casei și de calcanul vecin, formând deasupra capetelor o arcuită boltă“.

MARIO VARGAS LLOSA ȘI FASCINAȚIA LITERATURII

de MARIANA SIPOȘ

(Însemnări de la lansarea romanului *La fiesta del chivo*. Madrid, 7 martie 2000)

Nici n-am ajuns bine la Madrid și, în holul Cercului de Arte Frumoase (unde intrasem pentru a afla ce manifestări culturale vor avea loc în timpul sederii mele), un afiș imens anunța conferința lui Mario Vargas Llosa cu titlul: "Literatura, viața și societatea". Mă conving încă o dată că providența aranjează în așa fel lucrurile încât ori de câte ori merg în Spania, să vină la Madrid pentru câteva zile și scriitorul meu preferat. L-am cunoscut în 1994, tot la Madrid, când mi-a acordat un amplu interviu, am reîntâlnit la București în toamna lui 1995, când a venit la lansarea cărții sale de memorii, **Peștele în apă**, pentru care scrisesem prefața. În aprilie 1996 eram din nou la Madrid, exact în zilele în care își lansa romanul **Los cuadernos de don Rigoberto**. Și coincidențele s-au tot repetat, deși Mario Vargas Llosa locuiește la Londra, merge des "acasă", în Peru sau în SUA - invitat de prestigioase universități pentru cicluri de conferințe - sau, mai nou, la Paris, unde și-a cumpărat, de asemenea, o locuință. Este și cetățean spaniol și vine des la Madrid, pentru a participa la sesiunile Academiei Regale Spaniole, al cărui membru este. A fi însă la Madrid exact când Llosa conferența despre literatură, mi s-a părut un privilegiu. Cu atât mai mare cu cât aveam să afl, îndată ce am stat de vorbă cu el și cu Patricia, soția lui, că peste numai două săptămâni va reveni pentru lansarea noului său roman **La fiesta del chivo (Sărbătoarea țapului)**.

Conferința lui Mario Vargas Llosa a încheiat un ciclu organizat de Fundația Argentină cu tema **Educație și valoare**. Concluzia a fost una singură: literatura este o una din valorile fundamentale ale timpului nostru pentru că "ne ajută să vorbim mai bine, să gândim coerent, să nuanțăm ideile, să ne exprimăm visele, fanteziile, pasiunile". Literatura nu este un lux, crede Llosa, ci un instrument indispensabil pentru a forma conștiința critică, pentru că, arătându-ne ceea ce este frumos sau perfect, ne face conștienți de faptul că lumea este rău întocmită și nu se potrivește cu visele noastre. Efortul neuronal pe care-l presupune lectura are mari avantaje față de comoditatea de a primi, mai mult sau mai puțin absenți, avalanșa de informații audio-vizuale sau informatice, concepute în special pentru mințile pasive și conformiste.

Nu înseamnă însă că Llosa respinge civilizația Internet-ului. Mai mult: în timpul sederii la Madrid a acceptat să participe la "Forumul Digital" inaugurat de ziarul "El País". Timp de o oră a răspuns, la sediul ziarului, întrebărilor sosite din toată lumea pe Internet. În total - 341 de întrebări. Llosa, care în mod normal își scrie romanele, în prima lor variantă, de mână, a încercat să răspundă primilor internați, scriind el însuși, la calculator. Apoi, pentru accelerarea proce-

sului, a cerut ajutorul unui specialist căruia îi dicta răspunsurile, reușind astfel să răspundă la 38 de întrebări. Cele mai multe se refereau la ultimul său roman, **La fiesta del chivo**, și veneau mai ales din Republica Dominicană, țară unde se petrece acțiunea inspirată în lunga dictatură a lui Leonidas Trujillo.

Romanul alternează capitole care descriu aproape minut cu minut ultima zi de viață a dictatorului, în 1961, cu altele în care acțiunea se desfășoară treizeci și cinci de ani mai târziu și au ca personaj central pe Urania, una din victimele feminine ale lui Trujillo. Un alt fir narativ urmărește destinele grupului de atentatori până în ziua când l-au asasinat pe Trujillo și represiunile care au urmat, cărora cei mai mulți dintre ei le-au căzut victimă.

Pentru a scrie acest roman, Llosa s-a documentat în Republica Dominicană, citind presa timpului, cărți de istorie și memorii. În plus, a stat de vorbă cu supraviețuitorii ai dictaturii, unii chiar colaboratori apropiați ai lui Trujillo, care - așa cum s-a întâmplat și în Est, după căderea dictaturilor comuniste - au știut să profite de schimbarea regimului, pentru a-și confecționa la repezeală o imagine de democrați și a-și asigura continuitatea în noile structuri de putere.

Llosa nu scrie însă un roman documentar, dimpotrivă, așa cum declara la lansarea romanului - nici nu și-a propus să fie fidel documentelor. Nu aceasta e menirea unui scriitor. "Istoria are obligația morală de a spune adevărul, dar literatura are adevărurile ei, care depind de forța de convingere a autorului. Romanul trebuie să mintă în cunoștință de cauză". Documentele nu sunt decât punctul de pornire a fanteziei, al aceluși "adevăr al minciunilor", al creației literare propriu-zise, prin care și-a propus să arate degradarea umană generală produsă de regimurile dictatoriale. Llosa a respectat datele esențiale ale dictaturii lui Trujillo, dar a inventat personaje, iar unora dintre cele reale le-a acordat un tratament romanesc utilizând toate tehnicile literare care l-au făcut celebru: limbajul colocvial, monologul interior, stilul indirect liber. În plus, Mario Vargas Llosa a știut să recreeze în plan literar atmosfera dictaturii lui Trujillo care ajunsese să aibă sub control absolut întreaga societate, mergând până la a putea controla viața de familie, viața intimă, visele, conștiințele supușilor săi. Experiența prin care trece Urania - aceea de a fi dusă în patul dictatorului, la paisprezece ani, ca ofrandă de către chiar tatăl ei - pare incredibilă. Totuși există documente care dovedesc nu numai că putea fi un caz real, ci - așa cum i-a mărturisit secretarul lui Trujillo lui Llosa - existau o mulțime de părinți care doreau să-și manifeste astfel admirația și fidelitatea față de dictator. Scena în care dictatorul de șaptezeci de ani încearcă să dezvirgineze o fată de paisprezece ani este desigur cea mai dură din carte; Llosa mărturisește că

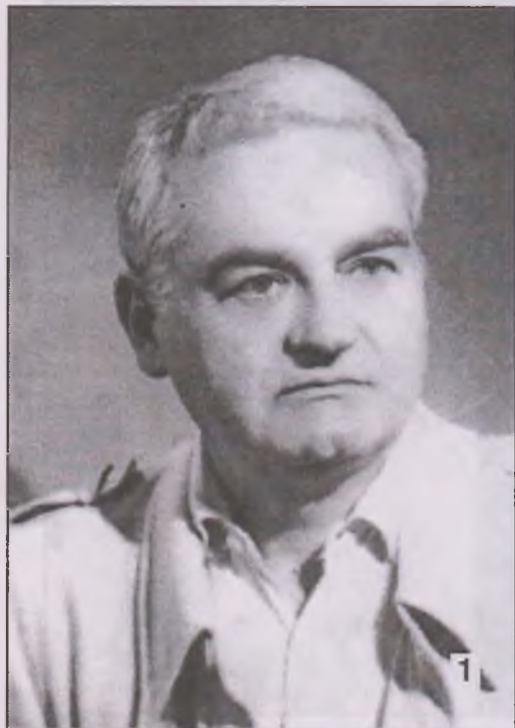

a scris-o și rescris-o de nenumărate ori, tocmai pentru a o face verosimilă, mai ales că este povestită de Urania însăși, după trecerea a peste treizeci de ani și scriitorul a trebuit să-și închipuie imaginile și sentimentele care au torturat-o, în amintire, toată viața.

Dictatura, lasă să se înțeleagă Mario Vargas Llosa, nu înseamnă numai minciuna și teroarea ce se exercită asupra unor oameni care nu mai au cum să-și păstreze demnitatea, decât cu riscul suprem, ci înseamnă, în același timp, obișnuința, resemnarea și consimțământul de a trăi în minciună. Și chiar dacă dictatorii mor, această *moștenire* continuă și după moartea lor.

Romanul **La fiesta del chivo** a apărut la editura Alfaguara din Madrid. Niciodată nu mi-am închipuit că voi vedea în centrul Madridului o coadă imensă înconjurând grădinile imensului palat care găzduiește "Casa de las Americas" unde, pe 7 martie a avut loc lansarea romanului. Invitată de Patricia și de Mario Vargas Llosa, soseam cu doar un sfert de oră înainte de începerea lansării și, trecând pe lângă mulțimea aceea neverosimilă, am întrebat pe un tânăr ce aștepta la coada care abia înainta. "Să-l ascultăm pe Llosa". În sală nu avea cum să-l mai asculte, pentru că era deja arhiplină când eu am reușit să intru cu legitimația de presă. Dar pentru toți acei oameni care n-au mai avut loc în amfiteatrul de peste 500 de locuri, a fost instalat la intrarea în palat un imens ecran pe care au putut urmări lansarea cărții. Cum e lansarea unui roman de Mario Vargas Llosa? Simplu: ca la televiziune! Adică exact ca la emisiunile culturale cu scriitori, care - consideră atotștiutorii noștri șefi de televiziune - ar plictisi lumea! La Madrid nu s-a plictisit nimeni! Dimpotrivă, am fost cu toții fericiți. La lansare nu a vorbit nimeni din partea editurii, nu a vorbit nici un critic, ci autorul a stat o oră întreagă de vorbă, pur și simplu, cu unul dintre cei mai cunoscuți jurnaliști culturali de la Radio Nacional de España. A urmat, bineînțeles, altă oră: de autografe. Într-o democrație perfectă au așteptat să le vină rândul simpli cititori, prieteni, miniștri, ambasadori. Și pentru fiecare Mario Vargas Llosa avea pregătit un surăs.

Pentru că - mărturisește Mario Vargas Llosa - "succesul înseamnă tocmai această senzație că literatura îți justifică existența".

1). Corneliu Barborică face multe diligențe ca literatura română să fie tradusă și în limba slovacă.

2). Corneliu Antoniu luptă - de unul singur! - să impună Serile de poezie ale revistei „Antares“. La Galați, unde locuiește, nu-i este prea ușor. Opoziția se inflamează imediat, dar nu la comandă!

3). Z. Ornea fixează obiectivul aparatului în vreme ce Dumitru Solomon se prefacă că nu-l observă. Doar Nicolae Manolescu se amuză! Oare, de ce?

4). Când se afla pe la ospete, Al. Ivasiuc obișnuia să stea cu spatele la Traian Iancu. Știa el ce știa! Dar nici Iancu nu avea urechea beteagă!

5). Pe atunci, înainte de buimăceala din decembrie, și Ion Brad lua premii. Doar era vremea lui! Îl felicita Laurențiu Fulga, îl asistau: Zaharia Stancu și Radu Boureanu.

